

BIBLIOGRÁFIA

RÁKÓCZY ROZÁLIA

MILITARIA HUNGARICA MAGYAR KATONAI NYOMTATVÁNYOK

Válogatott bibliográfia

III.¹

Előszó

Az e közleményben szereplő leírások sokfélesége – rövidebb és hosszabb, sőt, sokkal hosszabb felvételek váltják egymást, olyan hosszúak is, amelyek meghaladják a szigorúan értelmezett címfelvétel fogalmát – azzal magyarázható, hogy némely oklevél, röplap, -irat az „értelemszerű” rövidítést nem tűri, maga is rövid, némely pátenis pedig olyan szokvány/szabvány szöveggel kezdődik, amely semmitmondó. Azonosításra alkalmatlanok a „Mi... Isten különös kegyelméből... császára.... királya, stb. stb. Istentől felruházott hatalmunknál fogva legkegyelmesebben adjuk tudtára mindenkinek, akit illet...” (Wir..., Nos..., stb) kezdetű nyomtatványok.² Sokszor nem segít az évszám sem, mert sokukon – a többedik kiadás esetén is – azonos az időpont és megesik, hogy éppen datálatlan a legérdekesebb nyomtatvány. Ilyekor szükséges a bőbeszédűbb leírás.

A közlés eklektikusságát mutatja, hogy a szigorúan vett katonai rendeletek témaköréből kilépve, bemutatásra kerül jó néhány, „polgári” plakát, röplap is. A forradalmi korszakok, önvédelmi harcok, háborúk időszaka abban is különbözik a békeidőktől, hogy a mégoly polgárinak látszó intézkedések mögött is katonai megfontolások, kényszerintézkedések állnak-állhatnak, legyen szó akár a hadműveletek következtében lerombolt, elszegényedett területek, esetenként a menekült lakosság megsegítése érdekében szervezett jótékonyági bálról, vagy ételjegy, hadiszappan, hadikávét kiosztásáról, akár aktuálisan a katonai közigazgatás körébe tartozó, egyébként teljesen polgári törvény végrehajtási utasításáról.

Lehetnek érdekesek és fontosak a katonai rendelet műfajának alig megfelelő plakátok is. Bizonyos történelmi korszakok falragaszai rendeletszámba mentek mind a fegyveres erők tagjai, mind a polgári lakosság számára.³

¹ I. közlemény: *Hadtörténelmi Közlemények* (a továbbiakban: HK) 1999/3. 663–714. o. II. közlemény HK 2002/2. 463–530. o.

² V. ö. az 1. leírással: 1647. március 1. Wir Ferdinand der Dritte...

³ Pl.: Warnung. Auf allen Wegen links fahren...sonst Geldstrafe... = Osztrezenie. Na wsazytkich drogach jechac lewa strona... = Peresztoroga. Na vszüh dorogah ihati livpju sztoronuju... / Der Kommandierende General, K. u. k. I. Armeekommando. S.l. s.n. [1916?] HTM Nyt. Megjelenése óta első ízben egyik kiállításomon szerepelt: 1914–1918. A Nagy Háború plakátjai. Katalógus. Bécs – Wien, Collegium Hungaricum, 1994. 49 o. Falragasz, a HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum – Hadtörténelmi Múzeum és Könyvtár Nyomtatványtárának tulajdona. E leírásban nem szerepel.

Az első világháború időszaka alatt az 1912-es rendkívüli törvény⁴ kitételeinek megfelelően egyetlen nyomdatermék – folyóirat, rölap, brosúra, plakát – sem jelenhetett meg a Hadifelügyeleti Bizottság (HFB), illetve a HFB keretében szervezett Sajtóalbizottság (SAB) hozzájárulása nélkül.⁵ Előadásokat és összejöveteleket sem lehetett tartani, csak abban az esetben, ha a jótékony szó, illetve annak bármely szinonimája szerepelt vagy a kérvényen megjelölt célban, vagy a falragasz feliratában.⁶ Különösen szigorúan vettek olyan nyomdatermékeket, amelyek az ellenség informálására is alkalmasak lehettek, mint egy esetleg valóság-hű lőszeresládá-, vonatszerelvény-ábrázolás, állomásfotó, vagy menetrendi táblázat.⁷ A fent idézett példák azonban csak azt hivatottak megjeleníteni, milyen sokrétű a nyomtatványok, s ezen belül is a katonai nyomtatványok köre.

A bibliográfia eredeti céljától nem szándékozom ennél jobban eltérni. Munkám továbbra is a legkevésbé feltárt területre terjed ki: a különböző gyűjteményekben – leginkább kéziratos környezetben, levéltárakban – őrzött és kellőképpen fel nem dolgozott nyomtatott dokumentumokra, időben a könyvnyomtatás kezdetétől az 1950-es évekig tartó időszakra, különös tekintettel a jelenkorban újra felfedezett XVII., és a rendeletekben oly gazdag XVIII. századra. (Még zárójelben is bátortalanul írom le: jó volna megtalálni azt az állítólag nyomtatott királyi körlevelet, amely 1526-ban fegyverbe hívta az inszurrekcionális hadakat.)

A lehetőségek korlátlanok, az eredmény sok esetben nem tükrözi a munka nehézségét, időt rabló voltát, fontosságát viszont, reményeim szerint, igen. Egyetlen, e közlésig fel nem tárt, vagy hibásan értékelt pátens megismertetése is megéri a fáradságot.⁸

Mind az első, mind a második közlésben érintettem a magyarországi levéltárak helyzetét. Közismert történelmi események tizedelték a nemesi vármegyék iratait, pusztított-

⁴ Az 1912:LXIII. tc. a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről. Magyar Törvénytar = Corpus Juris Hungarici. (a továbbiakban: CJH) Budapest, 1913.

⁵ A Hadifelügyeleti Bizottság (HFB) 1914. július 14-én alakult meg az egyes minisztériumok képviselőiből Honvédelmi Minisztérium székhellyel a kivételes intézkedések gyors végrehajtásának egységes irányítására. Országos Levéltár (a továbbiakban: OL), Miniszterelnökségi iratok (a továbbiakban: ME), II. 338/1914., valamint: A Hadi Felügyelő Bizottság megalakult. Tájékoztató. Szigorúan bizalmas. OL ME 1393. f. 25. b. Osztrák megfelelője: Mitteilung des Kriegsüberwachungamt. I. Das KUA hat mit 27. Juli die Amtstätigkeit begonnen. 67/1914. Hadtörténelmi Levéltár (a továbbiakban HL) HFB 4456/II. 941.

A HFB Sajtóalbizottsága 1914. július 28-án alakult. SAB jegyzőkönyv: „A tárgyalás anyaga: ... a Bizottság megalakul. A megalakuló ülésről jegyzőkönyv nem vétetett fel.” HL Hadi Felügyelő Bizottság üléseinek jegyzőkönyvei, 4476. doboz. Valamint: HFB és SAB jogállása és szolgálati függősége. OL ME 629. res. IV/1918. Évek óta tervezem a mindeddig nem kutatott HFB SAB iratainak, illetve az ott szereplő nyomtatványoknak a publikálását, reményeim szerint erre is hamarosan sor kerül.

⁶ Bakfisnap... a Margitszigeten az ellenség által elpusztított kárpáti falvak javára... Rendezi 1000 bakfis... Bakfisbál katonazenével... / Rajzolta Bardócz Árpád. – Budapest, 1916. Lengyel Lipót. HTM Nyt., és A Magyar Királyi Operaház... Dohnányi hangverseny... a Budapesti Katona Otthon javára. Budapest, 1916. Athenaeum. HTM. Nyt. A két plakát megjelenése óta első ízben a bécsi Collegium Hungaricumban rendezett plakátkiállításon szerepelt, 1994. 1914–1918. Katalógus, 51. o. A leírásba egyiket sem vettem fel.

⁷ 1914–1918. A Nagy Háború plakátjai. Katalógus. Bécs – Wien, Collegium Hungaricum, 1994. Brázay sósorszesz. L. a 29. sz. leírást. Továbbá „Egyes konkrét esetekből kifolyólag van szerencsém felhívni a tisztelt szerkesztő úr figyelmét arra, hogy a külföldi és belföld vonatkozású árufuvarozási ügyeknek közlése a monarchia katonai helyzetére hátrányos lehet, sőt a hadviselés érdekeit is veszélyeztetheti...” Dátum és aláírás nélküli gépelt pld. HFB eln. 7180–389. HL HFB 4456/536.

⁸ Különösen akkor, ha ösztöndíjat odaítélő bizottságok támogatása révén forrásközléssel is párosulhat, mint pl.: *Rákóczy Rozália*: I. Lipót fejadórendelete. HK 1989/1. 78–92. o., valamint *Rákóczy Rozália*: Regulamentum Militare 1699. HK 1997/2. 326–354. o.

ták el a hiteleshelyek anyagát, az országbárók, a főrendek okleveleit. A mára töredékesen fennmaradt Csongrád Megyei Levéltár ékes példája a háborúk barbárságának.

A levéltárak rendezésének alapelveire vonatkozó többszöri utasítást követően 1962-ben jelent meg – kézirat gyanánt – az a segédlet, ami országosan egységes fondjegyzékként segítette a levéltárakat. Ezt még kétszer módosították, de ez a lényegesen nem változtatott.⁹

Ezeknek az elveknek a jegyében dolgoztak a levéltárak, ám nem minden nehézség nélkül. A rendezés, válogatás és szerkesztés általános alapelvei mellett figyelembe kellett venni a megyei közigazgatási határokat. 1715-től kezdődően – amikor a megyei közigazgatás helyreálltával a levéltárak megmaradt, fellelhető anyagát is rendezték a (többnyire levéltárosi funkciót is ellátó) jegyzők, majd a nemesi közgyűlés az alispán hatáskörébe utalta – 1950-ig több megyehatár-változtatás történt.¹⁰ A trianoni békeszerződést követően a csonkult vármegyéket összevonták „közigazgatásilag egyelőre egyesített vármegyék” megjelöléssel.¹¹ Ahol az egykori megyeszékhely Magyarországon maradt, nem nyúltak az anyaghoz. Ott, ahol az utódállamok területére került a város, nem volt a magyar államnak rendelkezési joga.¹²

Érvényes ez a magánlevéltárakra is. A két háború között a magángyűjtemények általában látogathatók voltak – de alig akadt kutató, aki nem csak családtörténeti szempontból vizsgálta a főúri archivumokat –, ez a lehetőség azonban 1945 után végképp elveszett, még ott is, ahol az anyag nem esett a háborús pusztítás, hadiesemények, vagy a teljes kifosztás, felprédálás áldozatául. Nagyon sok értékes írott és nyomtatott anyagot őrző vár, kastély, udvarház vált rommá, családi, megyei levéltárak, gyűjtemények tűntek el nyomtalanul.¹³

A már említett Csongrád 1075 óta királyi, a tatárjárás után nemesi vármegye volt, Csongrád városa 1498 óta szabad királyi város. A középkori megye 1542 után fokozatosan elveszítette jelentőségét, közigazgatása felbomlott. A csonka megye és a hódoltsági terület egy része 1635-ben Pesthez, 1647-ben Heveshez, 1649-ben viszont Borsod megyéhez tartozott. Csak Szeged 1686-os visszavétele, majd az 1697-es zentai győzelem után teremtődtek meg – legalábbis részben – a vármegye ismételt megszervezésének feltételei.

⁹ Országosan egységes fondjegyzék. A magyar állami levéltárak fondjegyzékei. I. rész. Bevezetés. Szerkesztési alapelvek. Kiad.: A Művelődési Minisztérium Levéltári osztálya. Budapest, 1962. Kézirat.; Munkautasítás a Fondjegyzékszerkesztési alapelvek kiegészítése, illetőleg módosítása tárgyában. 37582/1978. illetőleg 60536/1986. Kult. Min. sz. utasítás.

¹⁰ Megyei területhatár-korrekciók voltak 1876–1884. között. A rendezésről az 1876:XXXII. tc. és az 1886:XXI.tc. intézkedett, ennek során szűntek meg a székely székek, az önálló jász–kun kapitányságok, a hajdúkerületek és alakult ki a 63 vármegye.

¹¹ A békeszerződés után 33 vármegye maradt, ebből mindössze 10 volt sértetlen. Az 1923:XXXV.tc. a csonka vármegyéket közigazgatásilag ideiglenesen egyesítette, ezt követően 25 megye alakult.

¹² Itt most nem kívánok foglalkozni a „nemzeti kultúrkincs” fogalmába tartozó anyagok átadásával kapcsolatos nemzetközi szerződésekkel. V. ö. Az Országos Levéltár, a Hadtörténelmi Levéltár kutatási joga, a delegációk munkája. Erről I. Übereinkommen zwischen der Königlichen Ungarischen Regierung und der Österreichischen Bundesregierung betreffend des ehemals k. u. k. Heeresmuseums. Baden bei Wien, 27. Mai 1926. Másolati pld. a szerző birtokában. és *Rákóczy Rozália*: Volt-e a Hadi Lapnak tüzérségi melléklapja? *HK* 1989/2. 125–230. o.

¹³ Lerombolt kastélyok, elpusztult gyűjtemények: pl. Végles/Vigfeš, Zólyom/Zvolen, Kékkő/Modry Kameň, Frics/Fričovce stb. Szlovákiában, Bonchida/Bonțida, Szárhegy/Lazarea stb. Romániában, Alcsút és még néhány kastély Magyarországon.

A megyerendszer, a megyei közigazgatás helyreállításáról az 1715:XCII. tc.¹⁴ rendelkezett. Az „új” Csongrád megye 1725-re állt készen a munkára, első közgyűlését az év október 6-án tartotta Szegvárott, a Károlyi- (azelőtt Dóczy-) kastélyban.¹⁵

Csongrád 1786 és 1790 között – ideiglenesen – egyesült Csanád vármegyével. Az 1870:XLII. tc. értelmében ismét önálló lett. 1883-ban Szentesen épült vármegyeház. Az unalmas századvég és a két háború utáni ideiglenes berendezkedést követően (miközben volt Arad-Csanád-Torontál, Csanád-Békés-Csongrád megye is) 1950-ben állapították meg az új Csongrád megye közigazgatási határait Hódmezővásárhely székhellyel.

A török betörések elől menekített levéltár akkor, amikor még senki sem gondolta komolyan, hogy az ellenség Felső-Magyarországra is eljut, több állomás után Fülekre érkezett. Ott viszont a vár 1682. évi ostrománál megsemmisült.

A levéltárat a hazatelepülés után megyén belül is költöztették, többnyire a kurrens anyagot. Ahogy a megyegyűlés vándorolt, úgy utaztatták az iratokat is. 1858-ban Szegeden volt a levéltár, 1861 után ismét Szegvárott, 1884-ben Szentesre került, a mai épületbe.

Az 1947:21. tc. a megyei gyűjteményeket közlevéltárrá minősítette, az 1950:29. tvr. alapján pedig állami levéltárrá.

A 2045/1967. sz. rendelet alapján a területi állami levéltárból megyei tanácsi lett. Csongrád megye levéltára akkor, mint lezárt levéltári anyag, Szentesen maradt. A költöztetések ellenére a XVIII. századtól 1850-ig terjedő időszak anyaga alig sérült.¹⁶

A szegedi levéltárban mind az anyaggyűjteményi, mind a kihelyezett anyag fondjegyzéke átnézhető. Ennek alapján nem remélhető, hogy Szentesen ismeretlen nyomtatvány előkerülhetne, ha csak helyi rendelet nem. Az országos körözvényeket ugyanis bemásolták a jegyzőkönyvekbe, a jegyzőkönyveket pedig bekötötték. Az, hogy nyomtatványt is másolhattak, csak feltételezés, ezt a tényt nem tüntették fel.

Az állomány – az országos gyakorlathoz hasonlóan – A. feudális kori, B. kapitalista kori irategyüttesre tagolódik. A feudális kori iratmennyiség némely területen kevés. A IV. A. jelzet alatt Csanád vármegye Nemesi Közgyűlésének iratain belül az úrbéri ügyek, peren kívüli eljárások és folyamodványok 1658 és 1790 között alig egy iratfolyómétert, a jegyzőkönyvek, útlevelek, a Selyemtermelő Küldöttség, a Tűzveszélyre és a Lakóházak Sűrűségére Ügyelő Küldöttség iratai (1830–1844) 0,03 fm-t tesznek ki, a Csongrád-Békés-Csanád Egyesített Vármegyék Csanád vármegyére vonatkozó iratai (a/ jegyzőkönyvek, b/ iratok) 1786 és 1790 közöttől 0,87 fm-t. Szinte a végtelenségig lehetne folytatni, hogy éppen a bibliográfia számára eredménnyel kecsegtető anyagcsoport mily kevés: IV. A. 6. Csanád vármegye Nemesi Felkelő Serege Deputációjának iratai 1800–1809. 0,12 fm. A IV. A. 9/d. katonabiztosi iratok 1779–1836. 0,78 folyómétere már „tetemes” mennyiség, sajnos azonban, hogy „üres”, azaz nem tartalmaz a bibliográfia számára felhasználható nyomtatványt, mint ahogy a XV. 3., Csongor Győző 0,06 iratfolyóméternyi plakát- és röplapanyaga (1907–1953) sem.¹⁷ Annak ellenére, hogy

¹⁴ CJH 1715:92. tc.

¹⁵ Szegvárt az 1723:73. tc. tette megyeszékhellyé. CJH

¹⁶ Csongrád megye levéltára 1723–1950. Szentes, 1986. 261 p. (A Csongrád Megyei Levéltár kiadványai. Segédletek II.)

¹⁷ Ha minden katonai pátens olyan teljességben maradt volna ránk, mint a Postarendtartási szabályzat (1672. március 8., 1695. április 16., 1748. október 14., 1772. február 8., újra kiadva/republiziert 1788. november 28.), kevesebb időrendi hézag volna a bibliográfiában. S.I. s.n. 4 fol.= 7 o. – 34x20cm. CSML IV. A. 2. 7.doboz 45.685. A postai ügyek határesetet jelentettek a katonai és polgári rendeletek között. A posták költségeit kezdetben a hadi-

Magyarország valamennyi megyei levéltára – de még az ausztriai állami és tartományi gyűjtemények egy része is – hasonló elvek alapján rendezte állományát, nem mulasztható el az alapos vizsgálat. Kigyűjtötték-e a nem kéziratos részt? Érintetlenül hagyták-e az alispáni, főispáni együtteseket? Mit tartalmaznak, és főként hogyan a családi állagok, a perszonáliák? Ezért szükséges a fondokat átnézni, a nyomtatott anyagot kijegyzetelni, kézbevitel alapján megállapítani, hogy felvehető-e a megtalált példány a bibliográfiába. A későbbiek folyamán pedig a már megjelentekeket össze kell hasonlítani, az utánközléseket, nyomdai variánsokat el kell különíteni. Tekintettel viharos történelmünkre – a „habent sua fata libelli” a levéltárakra is érvényes – minden darab egyedi példány, méltó az utókor és a kutatók gondoskodására.

Az anyaggyűjtéshez köszönettel vettem a támogatást a Magyar Ösztöndíj Bizottságtól a bécsi Collegium Hungaricumtól, a T. 02222 kutatási program keretében az OTKA Irodától, a Pro Renovanda Cultura Hungariae, ezen belül az Osztrák–magyar közös múlt Szakalapítványtól, majd jogutódjától, a Dunatáji népek kutatása Szakalapítványtól, a romániai Ministerul Invațamintului Ösztöndíj Bizottságtól (Bukarest) és az Osztrák–Magyar Akció Alapítványtól (Stiftung Action Österreich–Ungarn, Budapest–Wien). Ezúton köszönöm a segítséget mindazoknak a gyűjteményeknek, ahol dolgozhattam.

Ebben a válogatásban az alábbi gyűjteményekből szerepelnek nyomtatványok (székely), (rövidítés):

Bács-Kiskun Megyei Levéltár (Kecskemét) (BkkmL)

Balatoni Múzeum (Keszthely) (BM Keszthely)

Baranya Megyei Levéltár (Pécs) (BmL Pécs)

Csongrád Megyei Levéltár, (Szeged) (CSmL)

Katona József Múzeum (Kecskemét) (KJM)

HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum (Budapest) intézetei:

Hadtörténeti Múzeum és Könyvtár

Hadtörténeti Könyvtár és Térképtár

Hadtörténeti Könyvtár (Hadtört)

Kisnyomtatvány- és Plakáttár (HIM Nyt)¹⁸

Hadtörténelmi Levéltár és Irattár,

Hadtörténelmi Levéltár (HL)

Országgyűlési Könyvtár, Magyar Parlamenti Gűjtemény (Budapest) (MPGy)

Österreichische Nationalbibliothek Plakate-, Flugblätter- und Ex-Libris- Sammlung (Wien) (ÖNB Pl.u.Fl.)

Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv (Wien) (KA)

kinestár fizette. V. ö.: *Kamody Miklós*: A posta működése I. Rákóczi György fejedelem idejében. Sárospatak, 1994. MNMRM Baráti Köre. 55–66. o. (Rákóczi évfordulók 1993. Történelmi Tanulmányok)

¹⁸ A bibliográfia első részében (HK 1999/3.) ugyanezen intézményegyetesen belül a könyvtárat még előző nevén (MH Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Hadtudományi Könyvtár) tüntettem fel, ennek értelemszerű rövidítése (Hadtud) volt. A második részben már az akkor – és jelenleg – érvényes elnevezés rövidítése (Hadtört) szerepel. Ugyanitt az előző közlés szerint még egy gyűjteményi csoport volt a Múzeum Könyv-, Kisnyomtatvány- és Plakátgyűjteménye. Jelenleg a könyvtár mellett önálló az aprónyomtatványok és plakátok tára.

A leírás rendszere változatlan:

1. A kibocsátás megállapítható, vagy (megalapozottan) feltételezett ideje.
 2. A kibocsátó személy, vagy testület neve a katalógus nyelvén, a kiadványon nem szereplő, de kötelezően kiegészített formában is.
 3. A rendelet szövegének értelemszerű kihagyásokkal megfogalmazott leírása (első és utolsó mondat), a kiadvány nyelvén, az eredeti helyesírás szerint. Nem jelöltem a magyar főnevek német helyesírás szerinti nagy kezdőbetűit.
 4. A kibocsátás helye, a megjelenés ideje a nyomtatványon szereplő forma szerint.
 5. A kiadás helye a ma használt szabályos, és a kiadványon szereplő formában, akkor is, ha teljes mondatba foglalta a nyomdász. Ha semmiképpen nem nyomozható ki a megjelenés helye, a kiadó vagy nyomda, a S.l. (sine loco, hely nélkül) és a s.n. (sine nomine, név és nyomda nélkül) kötelező könyvtári betűjeleket használtam. A megjelenés idejét ismételten csak akkor írtam le, ha nem egyezik az első adatként feltüntetett dátummal (pl. utánnomás). A kiegészítéseket a könyvtári gyakorlatban használatos szögletes zárójelbe [] tettem.
- A megjelenés helyének mai névalakját, az országváltozásokat a leírásokat követő megjegyzésben közöltem.
6. Terjedelemadatok. Lapszám fol., oldalszám, ha egynél több, p. megjelöléssel, feltüntetve a lapszámot is. Pl. 4 fol. = 7 p. Méret cm-ben: függőleges × vízszintes. Ha kétoldalas, vagy kéthasábos, azt külön feltüntettem.
 7. Annotáció.
 8. A példány leírása, további példányok, variánsok.
 9. Lelőhely, leltári szám, jelzet.
 10. Megjegyzés.

1.

1647. március 1.

Ferdinánd [Habsburg (1608–1657), harmadik, német-római császár (1637-től), első, magyar király (1627-től)]

Wir Ferdinand der Dritte von Gottes Gnaden Erwählter Römischer Kayser zu allen Zeiten Mehrer dess Reichs in Germanien, zu Hungarn... König...Entbieten N. allen und Jeden Unsern getrewen Inwohnern und Underthanen... wie auch allen Generals Personen... sowohl der gantzen Soldatesca zu Roß und Fueß, so sich alldar in dem Winter Quartier befinden, Unser Kays. vnd. Königl. Gnad vnd alles Gutes.

Wir noch im Jahr Sechzehenhundert Viertzig... vor eine Verpflegung-Ordinantz in denen Winter Quartieren gnädigst resolviret und publiciren lassen, nun lassen Wir... hiemit widerumb vmbdrucken...

Vors Erste... vors Andere...

Dritten: Obrister zu Roß.

Auff ein Compagnia Curassier.

Auff ein Compagnia Archibusier, Croaten oder Tragoner.

Was einem Obristen zu Fuß auff sein Staab Monatlich gebühret.

Auff ein Compagnia zu Fuß Monatlichen.

Viertens:Vor den Obristen Staab zu Roß.

Auff eine Compagnia Curassier, Auff eine Compagnia Archibusierer, Croaten oder Tragoner.

Auff den Obr.: Staab zu Fuß. Auff eine Compagnia zu Fuß.

Fünfftens – Dreyzehentens – Schließlich.

Gebe auff Unserm Königl. Schloß zu Preßburg, den Ersten Monats Tag Martij im Sechzehenhundert Sieben und Viertzigsten...

Ad Mandatum Sac.Caes. Majestatis proprium.

S.l. s.n. 6 fol. A1-A[6] f^v = 12 p. – 32,5 × 21 cm.

Ferdinánd császár és király pátense a téli beszállásolási költségekről az 1640. évi regensburgi birodalmi gyűlésen kiadott rendelet alapján.

Aláírás, hitelesítés és pecsét nélküli példány.

ÖNB Pl.u.Fl..

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: Patente und Verordnungen 1640-1699P.1.3.1647/1a-1f.

Patent des Kaisers und Königs Ferdinand des Dritten für das Jahr 1642 über den Winterkostenaufwand laut der im Jahre 1640 in Regensburg festgesetzten Portionen.

Az 1640. évi rendelet ismételt kiadása. V. ö. 1642. április 9. Militaria Hungarica, II. közlés, HK 2002/2. 473. o. 1. tétel.

Preßburg, Pozsony – ma (heute) Bratislava, Szlovákia

2.

1757. (június 22.)

Mária Terézia [Habsburg (1717–1780) magyar király (1740–1780)]

Innhalt des von der Kaiserin Königin Majestät an den Feldmarschall von Daun, de dato Wien den 22. Junii 1757. erlassenen Cabinet-Schreibens, Die Einrichtung eines neuen Militair-Ordens betreffend.

Wien und [Prah] Prag, 1757. zu finden in den Trattnerischen Buchhandlungen.

4 fol. = 8 p. – 23 × 18,5 cm.

Mária Terézia levele Daun tábornokhoz egy alapítandó katonai kitüntetés tárgyában.

Ugyanitt még egy, teljeseen megegyező német pld.

Első lapján ornamentális díszítés a német császári, a magyar és cseh királyi koronával, valamint a három országmával és joggal. Záródíszbe barokk keretben hegyormon álló vár, ciprussal. Továbbá: ugyanaz francia nyelven.

L. külön felvételen 1757. június 22. Précis de la lettre... a 3. sz. leírás – siehe Nr.3.

KA

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: MI Karton 13. No 306/1.

A levél első teljes közlése és magyar fordítása: *Rákóczy Rozália*: A katonai Mária Terézia Rend nyomtatott forrásai. HK 1995/3. 3–44. o., a levél 16–21. o., továbbá uo. az 53. jegyzet, 16. o.

3.

1757. június 22.

Mária Terézia [Habsburg (1717–1780) magyar király (1740–1780)]

Précis de la lettre émanée du cabinet de S. M. I. & R. au Feld-Maréchal Comte de Daun en date du 22. Juin 1757.

[Wien] Vienne, (Chez Jean Thomas Trattner, Imprimeur et libraire de la cour.)

4 fol = 7 p. – 25,5 × 20/21 cm.

Mária Terézia Daunhoz írott levele.

KA

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: MI Karton 13. No. 306/2.

Felvágatlan pld.

Címlapján ugyanaz a díszítés, mint a német pld. első oldalán. Záródíszbe alabárdos-harsonás arabeszk.

L. még a 2. sz. leírást – Siehe Nr.2.

Ein Brief von Königin Maria Theresia an Feldmarschall Daun über den Militärischen Maria-Theresien Orden.

4.

1790. február 14.

[Hadik András]

Seiner Majestät haben mir Hof-Kriegsrath-Präsidenten aufgetragen, der gesammten in der wirklichen Dienstleistung stehende Armee, vom höchsten Generalen bis zum Gemeinen Mann, in allerhöchst Dero Namen bekannt zu machen:

Weil Seine Majestät sich dem Ende Ihres Lebens näherten... ohne Ausnahm Allerhöchst Derselben bewiesene Treue, Tapferkeit und Unverdrossenheit Ihre wolle Zufriedenheit zu erkennen gäben... / Andreas Graf von Hadik, Hofkriegsrathpräsident. Wien den 14 ten Februar 1790.

[Wien] Sl. sn. 1 fol. – 32 × 24 cm.

Hadik pátense a császár nevében: „Mivel öfelsege élete végéhez közeledik...” hadserege minden tagjának bátorságáért, hűségéért és állhatatosságáért legfelsőbb megelégedettséget nyilváníttja.

ÖNB Pl.u.Fl.

L.sz. Inv.

Jelzet – Sign.: Patente und Verordnungen 14.2.1790/1.

II. József 1790. február 20-án halt meg. – Kaiser Josef II. ist am 20 Febr 1790 gestorben.

5.

1806.

[Udvari Haditanács, Bécs – Hofkriegsrat, Wien]

Voschrift über die Diäten und sonstige Reisekosten. –
Wien, s.n. 6 p. – 35 cm.

Előírás a napidíj és más egyéb utiellátmány tárgyában.

Hadtört.

L.sz. – Inv. és Jelzet – Sign. Sz 6440.

6.

(1807. október 31.)

[Udvari Haditanács, Bécs – Hofkriegsrat, Wien]

Vorschrift über die Diäten und sonstige Reisekosten. § 1. – § 26.

Nr. I. Ausmaß der Diäten für die in Dienst reisenden Militär-Personen. – Nr. II. Ausmaß der Diäten für die im Dienst reisenden Beamten. – Nr. III. Ausmaß der Diäten für nachbenannte im Dienst reisende Beamten der k. k. Militär-Grenzen.

Wien, s.n. 6 p. 3 t. – 35 cm.

Borítón: Diäten-Vorschrift

Előírás a napidíjak és a külön utiellátmány tárgyában a katonák, valamint a birodalomban és a határőrvidéken szolgálati úton lévő hivatalnokok részére.

Hadtört.

L.sz. – Inv., Jelzet – Sign.: Sz 6440.

Korabeli papírkötésben.

Korábbi tulajdonos – Poss.: M. kir. Hadtörténelmi Levéltár 19. csoport. Azelőtt: Budapesti Helyőrségi Könyvtár – Ung. Kriegsarchiv Budapest. früher: Budapester Garnisonsbibliothek.

7.

1808. augusztus 4.

Ferenc, [Habsburg-Lotharingiai (1764–1835), második, német-római császár (1792–1806), első osztrák császár (1804-től), első, magyar király (1792-től)]

Mi első Ferencz Isten kegyelméből ausztriai császár, Magyar, Cseh-országnak, Galliczia, és Lodomériának királya etc. etc. = Wir Franz der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich, König zu Hungarn...

Az új időnek tapasztalásából ki tetszik, hogy a mai hadakozásnak módja mellett a reservák és más egyéb védelmező rendelkezések a fel tett célnak nem felelnek, hogy ha olyanok éppen a hadnak kilobbanásával meg tévődnek.

Mi tehát... minden gyalog regementnek való egy reserva-batalliomnak fel állítását... parantsoltuk... = Die Erfahrung der neuen Zeiten hat bewiesen, daß bey der heutigen Art, rieg zu führen... dem beabsichteten Zwecke nicht entsprechen...

Wir haben daher beschlossen... abzweckenden Landwehr angeordnet.

Ki adatott a mi fő és rezidentialis városunkban Bécsben, augustus holnapnak 4-dik napján 1808-dik esztendőben = Gegeben un unserer Haupt- und Residenz-Stadt Wien... / Ferenc = Franz.

Fő-herceg Károly generalissimus, Fő-herceg Lajos general, és országhatár szélei direktora, Eő felsége saját parancsolattyára Pidoll Károly.

[Wien] s.n. 3 fol. = 4 p. – 38 × 23,5 cm.

Magyar–német nyelven, két hasábos.

Tartalékosok toborzása sorgyalog, illetőleg határőri szolgálatra az örökös tartományokban, Galiciában, valamint a Katonai Határőrvidéken, Szlavóniában és a Bánátban.

KA

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: MI Karton 42. No. 588.

Ugyanitt, ezen a számon még 2 teljesen megegyező magyar–német pld., továbbá

3 (cirill betűs) óromán–német,

1 szlovák–német és

1 szerb–német nyelvű pld.

Különféle terjedelem és méret.

Anwerbung der Reservisten in den Erbländern, in Galicien an der Militär-Grenzen, in Kroa-tien, Slavonien und in Banat.

8.

1815. március 20.

[Esterházy gyalogezred]

Fürst Eszterházy I[nfanterie] [R]egiment Nro 32. – Haupt-Werb-Commando.

Recepisse.

Daß von der Jurisdiction [Ketskemeth] Pesther Comitatus auf die Stellung von 11-ten Jänner 1814. [zwey] Köpfe gestellt und assentiert worden, hiemit bestätigte.

Pest am [20]ten [März] 1815.

S.l. s.n. 3 p. = 2 fol. – 17 × 21 cm.

BKKm.L.

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: Kecskemét város Tanácsa, Insurrekció. IV. 1504/r.

Müller [?] autográf aláírás.

Alatta kézírással: Vidi Modrovich vice [?] anyagiányos pld.

A két személy, akit a város felszerelve kiállított az Esterházy gyalogezred számára: Kapus Antal és Vajda Georg.

A példányon az 1815. év utolsó száma kézírással 6-ra javított. A szögletes zárójelben lévő adatok kézzel íróttak.

Ugyanebben a palliumban, ugyanezen a jelzeten:

1815. május 22-én kiállított Recepisse Varga János, Tóth Gergely, Sudár János, Balányi Páll, Kovacsik Mih., Hallai János névre.

Körülvágott, – 17 × 20 cm., továbbá:

1815. július 14. dátummal (az 1814. január 11-én állított) Kotsi Antal és Horváth Georg irata. – 20 × 21,5 cm., valamint:

1815. xber [október] 6. Mikus János és Izsák János nevére kiállítva.

Körülvágott – 17 × 22 cm.

Recepisse v. ö. recipio (lat.) 4. jelentése: elfogad, átvesz.

9.

1848. március 20.

[Közgyűlés] Kassa

Szabad kir: Kassa város közönsége által folyó 1848-dik évi Mártzius 20-kán Rimanóczy Ferenc helyettes bíró és polgármester elnöklete alatt tartott nyilvános Közgyűlés Jegyzőkönyve.: 1740.[szám alatt] Rimanóczy Ferencz e város helyettes bírása a közgyűlést... megnyitván... Ideiglenes Szabályok. 1-ször... 9-szer... Utasításul adassék a követeknek: hogy azon 12 pontokat, mellyeket Pest város elfogadott, u.m.

a) Sajtószabadság... –

l) unio Erdéllyel... pártolják...

ezen határozatok pedig magyar és német nyelven elegendő példányokban kinyomatni rendeltetnek. / Szojka Sándor m.k. hites Fő-jegyző.–

Kelt Kassán 1848-dik évi Márczius 20-kán

[Kassa] Kassán, Ellinger István kir. szabadalmas Könyvnyomtatónál.

6 p. =3 fol. – 42,5 × 27 cm

A közgyűlés elfogadta a pesti 12 pontot, hűségnyilatkozatot tett, megszavazta a nagyobb tanszabadságot a jogakadémiai hallgatók számára és rendelkezett a nemzetőrség felállításáról. Ez utóbbi közzétételéről ld. a 10. sz. alatt. .

MPGy

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign. 00014.

Generalsitzung, Kaschau. Die Mitglieder der Generalsitzung akzeptierten die sogenannte „Pester zwölf Punkte“: Preßfreiheit, Nationalgarde, Nationalbank,... Union mit Siebenbürgen, sie schloßen sich an, weiter bestimmten über die Aufstellung der Nationalgarde in Kaschau. Darüber siehe Nr. 10.

10.

1848.03.20.

[Közcsendi Bizottmány] Kassa = [Ausschuß für allgemeine Ruhe] Kaschau

Hazafiak! = Patrioten! : Kassa város közönsége alóírt napon a hozott s más hirdetményben közzéteendő határozatok végrehajtására... = Das Publikum der Kaschauer Stadt hat am heutigen Tage zur Exekutirung der Beschlüsse... / A bizottmány elnöke és többi tagjai = Des Ausschuß-Präses und dessen mehrere Mitglieder: Franz Rimanóczy, Ferenc ; Semsey Albert stb. –

Kassán 1848ik évi Marczius 20kán. = Kaschau den...-

[Kassa] s.n. 1 fol. – 52 × 42 cm.

A polgárőrséggel (avagy nemzetőrséggel) kapcsolatos általános intézkedések a tanácsülés jegyzőkönyve alapján: a belépés módja, a megkülönböztető jelzések stb. Mindkét nyelven még 11 aláírás: Szirmay Antal, Kelcz István, Farkassányi Sámuel, Bayer János, Koncz József, Mihályi Károly, Várjon Gábor, Török Sámuel, Csorba Sámuel, Haydu Daniel, Desseswffy Ferenc.

A vonatkozó jkv. a 9. sz. alatt.

MPGy

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign. 00015.

Középpütt vízszintesen három soros, egyszerű léniával elválasztott, felül magyar, alul német szöveggel nyomtatott falragasz.

Beschlüsse über die National(Bürger)garde: über das Eintritt, die Abzeichen usw.

Das Protokoll siehe Nr. 9.

11.

1848.03.21.

Remellay Gusztáv – Dercsényi János

Miként működött hazánkfiái egyike a legújabb bécsi események alatt? [Valamint] Nyilatkozat. Amint tudva van, a bécsi polgárság előbbkelői egy,... sajtó szabadságot, alkotmányt, s egyéb korszeri intézményeket sürgető petitiót köröztettek. / Remellay Gusztáv bécsi ideiglenes nemzeti ör ; B. Dercsényi János cs. k. udvari tanácsos, és előadó a bécsi közönséges udvari kintstárnál.

Bétsben, Martius 21-én 1848.

S.l. s.n. 2 fol. = 3 p. – 25,5 × 20 cm

A szerző, Remellay Gusztáv (1819-1866)– beépítette munkájába báró Dercsényi János (1802-1863) Nyilatkozat c. írását sajtószabadságról, alkotmányról,... a polgárok követeléseiről.

A Nyilatkozat megjelenési ideje 1848. március 11.

MPGY

L.sz. – Inv.

Jelzet. – Sign.: 00019.

További példány: ÖNB

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: ÖNB Pl.u. Fl. 1848/14/1.

Wie war einer von unseren Patrioten während der neuesten Wiener Ereignisse tätig? Remellays Flugblatt von Baron Dercsényi.

12.

1848. április 2.

[Közcsendi Bizottmány, Pest = Ausschuß für allgemeine Ruhe, Pesth]

Hazafiak! Előbbi nyilatkozványunkban arra szólítottunk fel mindenkit, hogy a veszélyben forogó szabadság és függetlenség védelmére készen álljon... / A pestvárosi rendreügyelő bizottmány = Patrioten! In unserer früheren Proklamation fordert wir Jedermann auf, zum Schutze der gefährdeten Freiheit und Unabhängigkeit bereit zu stellen... / Durch den mit Aufrechthaltung der Ruhe betrauten permanenten ständischen Ausschuß. – Pest, am 2. April 1848.

[Pest] Nyomatott Landerer és Heckenastnál, 1 fol. = 2 p. – 43 × 27 cm.

István nádor erélyes közbenjárására az uralkodó elismerte a független magyar kormányt. Kancellária, helytartótanács, kamara nincs többé. A következő teendő a nemzetőrség felállítása és felfegyverzése. Hamarosan képviselőválasztást tartanak.

MPGY

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: 00026.

Durch die energische Vermittlung des Palatins (Ertzherzog Stefan, Statthalter des Königs) wurde die unabhängige ungarische Regierung von dem König Ferdinand errungen. Die Hofkanzlei, Statthalterrat und Hofkammer sind nicht mehr. Die Errichtung und Bewaffung der Nationalgarde seien erste Sorge des Landes. In Kurzem werden die Wahl der Volksvertreter auffordern.

Dátum csak a német, nyomda csak a magyar nyelvű részen van.

13.

1848. április 8.

[Lukács Sándor]

Fenséges Úr!

Ez országgyűlésen alkotott törvények szív-ere: „egyenlőség és testvériség” – ez által a magyar nép szabad lett, – s szabadságában boldog lesz... Megváltója vagy a hazának!... Győrtől Ápril 8-án 1848. / A győri nép nevében.

S.l. s.n. 1 fol. – 20 × 29 cm.

Az üdvözlés István nádornak szól.

MPGY

L.s. – Inv. 11487/1900.

Jelzet – Sign. (régí) 1848/1/19., (új) 00029.

In Namen des Győrer Volks wurde der Palatin, Erzherzog Stefan begrüßt.

Levélforma. Csonka pld. Alsó harmada, címzés, aláírás hiányzik.

Szerzője Lukács (korábban Lukáts) Sándor győri ügyvéd, későbbi kormánybiztos.

14.

1848. április 8.

[Lukács Sándor]

Szeretett Polgártárs, Minister Elnök úr!

A békes úton kivívott magyar szabadság érzetével, a győri nép Tégedet, s Általad az egész magyar felelős Ministerium lelkes tagjait, a szabad haza nevében örömmel üdvözl... a magyar nemzet szabadságaért, függetlenségeért, boldogságaért a síríg Veletek leszünk. Győrtől Ápril 8-án 1848. / A győri nép nevében.

S.l. s.n. 1 fol. – 37,5 × 23 cm.

A győriek bizalommal viseltnék a miniszterelnök iránt és a miniszterekkel együtt részt vesznek a további munkában is.

MPGY

L.sz. – Inv. 11487/1900.

Jelzet – Sign. (régí) 1848/1/17., (új) 00028.

Die Bürger in Győr haben Zutrauen zum Ministerpräsidenten (Batthyány, Lajos) und sie nehmen mit den Ministeren zusammen bei der weiteren Arbeit teil.

Levélforma. Sérült pld. A Batthyány Lajosnak szóló levél címzése hiányzik.

Szerzője Lukács (korábban Lukáts) Sándor győri ügyvéd, későbbi kormánybiztos.

15.

1848. április 8.

[Lukács Sándor]

Szeretett Polgártárs Nagy Hazafi!

Az absolutizmus, a törvénysértés vakmerőségével és megvesztegetésekkel a nemzetet halálosan mérgező.

Mindenható szavaddal... a népet irtóztató álmából... fölráztad!

Megunta Európa a rabszolgaság jármát.

A zsarnokság ellen néhány hetek óta élet halálra harcot vívott... Üdvözlégly e szabad magyar hazának új alkotója. Győrött April 8-án 1848. / A győri nép nevében. – S.l. s.n. 1 fol. – 25 × 29 cm.

A szerző a győri nép nevében Kossuth Lajost köszöntötte.

MPGY.

L.sz. – Inv.: 11487/1900.

Jelzet – Sign.: (régi) 1848/1/18., (új) 00030.

„Geliebter Mitbürger, Großer Patriot!” Von dem Györer Volk wurde Kossuth Lajos begrüßt.

Levélforma. Címzés és aláírás nélküli csonka pld. Alsó harmada hiányzik. Szöveg ép.

Szerzője Lukács Sándor (azelőtt Lukáts, 1822-1854) győri ügyvéd, a szabadságharc kormánybiztosa.

16.

1848. április 9.

[Közcsendi Bizottmány Kassa = Ausschuß für allgemeine Ruhe, Kaschau]

Hazafiak!

A helybeli nemzeti Őrség felfegyvereztetetése tekintetéből, mind az ország ideiglenes ministeri bizottmánya, mind pedig a helybeli katonai parancsnokság megkerestettek a szükséges fegyverek megrendelése s illetőleg előlegezése miatt... Költ Kassán 1848dik évi Aprilis hó 9én tartatott ülésből / A csend és rend fenntartására ügyelő Választmány nevében Rimanóczy Ferenc, Várjon Gábor. = Patrioten! Hinsichtlich der Bewaffung der hiesigen Nationalgarde wurde sowohl das einstweilige Landes-Ministerial-Comitè als auch das hierortige Divisions-Commando ersucht: die nöthigen Waffen bestellen und bezüglichvorstecken zu wollen... Aus der zu Kaschau am 9-ten April 1848 abgehaltenen Sitzung / Im Namen des über die Aufrechthaltung der Ruhe und Ordnung wachenden Ausschusses Franz Rimanóczy, Gabriel Várjon. –

[Kassa] Nyomatott Werfer Károlynál. 1 fol. – 50 × 40 cm.

Mivel a városban sem az előljárásnak, sem a katonai parancsnokságnak nincs fegyvere, kéri a polgárokat, hogy felesleges fegyvereiket a nemzetőrség használatára adják át.

MPGY

L.sz. – Inv.: 11487/1900.

Jelzet – Sign.: (régi) 1848/1/20., (új) 00031.

Weder der provisorischen Ministerial-Landes-Comitè noch die Armeekommando haben keine überflüssigen Waffen, bittet der städtische Ausschuß die Bürger um alle diejenigen, die Waffen besitzen, solche der hiesigen Nationalgarde zum einstweiligen Gebrauche zu überlassen mögen.

17.

1848. április 9.

[Közcsendi Bizottmány, Kassa = Ausschuß für allgemeine Ruhe, Kaschau]

Hazafiak!

A status kötelezvényei értékének rendkívüli csökkenése a pengő pénz forgását pótló bankoták értékben maradása iránti hitelt is megcsökkentették... = Patrioten! Das außerordentliche Fallen des Curses der Staats-Obligationen hat auch das Vertrauen... + Elnök úr! A magyar királyi kincstár elnöke folyó hó 4-ről kelt levelében nekünk azt jelentvén... / A ministeri országos bizottmány Klauzál Gábor, Szemere Bertalan, Pulszky Ferenc. = Herr Präses! Der Präsident der k. ungarischen

Hofkammer hat in seinem von 4. I. M. erlassenen Schreiben angezeigt... Pest, den 5. April 1848. / das zeitweilige Ministeriel-Landes-Comitè Gabriel Klauzál, Bartholomeus Szemere, Fran Pulszky. – [Kassa][Werfer Károly ny] 1 fol. – 50 × 40 cm.

Értesítés arról, hogy a lakosok legyenek nyugodtak, minden papírbankót beváltanak ezüst-pénzre a sóhivatalokban és a harmincadvámoknál is.

MPGY

L.sz. – Inv.: 11487/1900.

Jelzet – Sign.: (régi) 1848/1/21., (új) 00032.

Der Aufruf bittet alle Mitbürger um ihre Ruhe zu bewahren, die Einwechslung der Banknoten mit Silbergeld wird bei den königlichen Salz- und Dreißigst-Ämten angeordnet.

18.

1848. április 9.

[Közcsendi Bizottmány, Pest = Ausschuß für allgemeine Ruhe, Pesth]

Polgártársak! Szabadság, egyenlőség, testvériség jelszavunk! Kivittuk a szabadságot, hogy véleményét mindenki szabadon nyilváníthassa... Senki sem emelhet kezét polgártársára, mert vörös színt visel... Kímélet és türelem, egyetértés és testvériség. / A pestvárosi rendre ügyelő választmány. Rottenbiller Lipót, Irányi Dániel. Kelt Pesten, tavasz hó 9-én 1848. = Mitbürger! Freiheit, Gleichheit, Brüderlichkeit sind unsere Losungsworte. Wir haben die Freiheit erkämpft, damit Jeder seine Meinung frei äußern könnte... Niemand vergreife sich an seinem Mitbürger deshalb, weil er die rothe Farbe trägt... / Im Namen des mit Aufrechthaltung der Ordnung betrauten städtischen Ausschusses Leopold Rottenbiller, Daniel Irányi, –

Pest, Nyomtatot Landerer és Heckenastnál. 2 p. = 1 fol. – 41 × 25 cm. – Kényelvű, kétoldalas. Nyomda csak magyar nyelven.

Ami az egyik polgárnak szabadság, az a másik számára is az. Van, aki a nemzeti színeket viseli, van, aki a vöröset. Emiatt senkit sem lehet bántani.

MPGY

L.sz. – Inv.: 2387/1934.

Jelzet – Sign.: (régi) 1848/1/22/a., (új) 00209.

Csak magyar nyelvű változat

HL 1848. 52/41/a

Welche Freiheit hat jenes, so eine Freiheit hat anderes. Einer trägt die Nationalfarbe, der andere aber Rote, alle haben Recht dazu. Es ist verboten irgendwen für rote Farbe zu insultieren.

Tavaszhó (Frühlingsmonat): április.

19.

1848. április 12.

[Közcsendi Bizottmány, Pest = Ausschuß für allgemeine Ruhe, Pesth]

Hazafiak!

Sajnosan tapasztalók, hogy a csend, közbátorság, s a honpolgárok és katonaság közti egyetértés ma reggel megzavartatott... örködjünk a rend és közbátorság fenntartása fölött. Béke, egyetértés, testvériség! Kelt Pesten april 12-kén 1848. / A pestvárosi rendreügyelő választmány nevében Rottenbillet Lipót elnök, Oroszhegyi Józsa h. jegyző = Patrioten! Mit Bedauern haben wir in Erfahrung gebracht, daß die Ruhe die öffentliche Sicherheit und das gute Eivernehmen der

Landesbürger mit dem Militär heute Morgens getrübt wurde... Friede, Eintracht, Brüderlichkeit. / Im Namen des mit Aufrechthaltung der Ordnung betrauten Ausschusses Leopold Rottenbiller Präses, Jos. Oroszhegyi Notär. –

[Pest] Nyomatott Landerer és Heckenastnál. 2 p. = 1 fol. – 37 × 22 cm. Kétnyelvű, kétoldalas. Nyomda csak magyar nyelven. –

Egy ifjú polgártárs olasz röplapokat osztogatott az egyik laktanyánál. Az őrtiszt elfogta és bezáratta, ez ellen tiltakoztak a felvonuló polgárok. A röplap kéri, hogy amíg az esetet kivizsgálják, mindenki őrizze meg nyugalmát.

MPGY

L.sz. – Inv.: 1397/1932.

Jelzet – Sign.: (régí) 1848/1/22/b., (új) 00210.

Csak magyar nyelvű változat, Landerer és Heckenast ny. 37 × 23 cm.

HL 1848 52/42. Leírása: HK 1999/3. 709. o. 49. tétel.

Ein junger Mitbürger verbreitete italienische Proklamationen bei der Militärkaserne. Der Wachoffizier ließ ihn einsperren. Dagegen protestierten die Mitbürger. Das Flugblatt bittet bis zur Untersuchung des Falls um alle ihre Ruhe zu bewahren.

20.

1848. április 13.

[Közcsendi Bizottmány, Kassa = Ausschuß für allgemeine Ruhe, Kaschau]

Figyelmeztetés.

Hivatalosan értesítetvén a választmány az iránt: miképpen egyik helybeli lakos által a kebelbeli harminczadi hivatalnál örködő nemzeti örök szóval és tettel megsértettek légyen... / Rimanóczy Ferenc, Mihályi Károly = Zur Beachtung! Es wurde dem Sicheheits-Ausschuß ämtlich angezeigt, daß die bei dem Dreißigsamte aufgestellte Wache der Nationalgarde wörtlich und thätlich insuliert wurde... / Franz Rimanoczy, Carl Mihályi. –

[Kassa] Nyomatott Werfer Károlynál. 1 fol. – 41 × 24,5 cm.

Az őrséget tiszteletben kell tartani, mindenki magára vessen, ha inzultus esetén az ő fegyverét használja.

MPGY

L.sz. – Inv.: 11487/1900.

Jelzet – Sign.: (régí) 1848/1/23., (új) 00034.

Den Post muß man beachten, sondern „im Falle einer derlei Insulierung möge sich Jedermann selbst zuschreiben, wenn die angefallene Wache zur Wachung ihrer Würde und des Postens auch ihre Waffe zu gebrauchen genötigt seyn solle”.

21.

1848. április után

A pozsonyi II. számú nemzetőrség szabályai, a tisztikar névsorával és hadgyakorlati parancsszavakkal / Összeszedte Sillye Gábor. –

Pozsony, Schmid ny. 1848. 16 p. – 20 cm.

Hadtört.

L.sz. – Inv. és Jelzet – Sign.: Sz. 3.859. és Jv. 13.815.

Két példány.

22.

1849. január 29.

Hadseregfőparancsnokság, Buda = Armee-General-Commando, Ofen

Nr. 2276/r. sz[ámú] rendelet.

Hirdetés.

Pesten az aggharcosok épületében f. é. februárus hó 1-től naponta reggeli 9 órától az ottani országos szekerezési parancsnokságnál az e célra felállított potléklő-besorozási-bizottmány által több vasas-, azután tüzérségi nehéz- és szekerezési hámos lovak... vétetnek meg... kik efféle a katonai használatra alkalmas lovakkal bírnak... ezennel értesítetnek. / a cs. kir. hadsereg Főparancsnokság által. – Kelt a hadifőszállásban Budán 1849. évi januárhó 29-én. = Kundmachung. In dem Invaliden-Palais zu Pest werden vom 1. Februar d. J. angefangen täglich von 9 Uhr früh, bei dem dortigen Fuhrwesens-Landes-Kommando, durch die hiezu angestellte Remonten-Assentirungs-Kommission, mehrere Kürassier... Pferde angekauft und assentirt werden... Vom k.k. Armee-General-Commando. Hauptquartier Ofen am...

[Buda] s.n. 1 fol. – 33 × 44 cm. Kétnyelvű, kéthasábos.

Hirdetmény katonalovak vásárlásáról.

HIM Nyt

L.sz. – Inv.: 72.18.1.

Jelzet – Sign.: R.M. 1.3.1. „1849”

Kundmachung über Pferdeankauf.

23.

[1850–1851 körül]

Személyes leírása. Torna megyéből a megvizsgálás elöl megszökött volthonvédeknek [sic!] Bernáth József, Áji születés, katolicus, 29 éves, magas termetű, szőke hajú, kék szemű, hosszú orrú. Fekete András, Görgei születés, reform. nőtlen, halvány arcú, ép termetű, barna hajú, beszél magyarul...

Ismeretlen, Csecsi születés, magas termetű, cigány, a császári seregek közé osztatott...

Osavecz Mihály, egyesült görög, 22 éves, ragyás arcú, közép termetű, barna hajú, beszél magyarul, németül, tótul és ruthénül...

Az alsóbb kerületekben következő volthonvédek [sic!] vonták el magokat a vizsgálat alól.

Bubenkó István, Szögligeti születés, katol. 41 éves, fejjér képű, kicsin termetű, barna hajú, kék szemű, rendes orrú, szőke bajuszú.

Bubenkó György, Szögligeti születés, kath. 21 éves, fejjér képű, közép termetű, rendes orrú, kicsin bajuszú....

Grünbaum Ábrahám, Barahonyi születés, zsidó, 20 éves, fejjér képű, magas termetű, barna hajú, kék szemű, rendes orrú, mesterségére varga...

Kovács Dani, Szenczei születés, reform. 22 éves, hossza képű, közép termetű, barna hajú, kék szemű, sas orrú, bal karja görbe, csupán magyarul beszél, pór öltönyt visel.

S.l. s.n. 3 + 1 p. = 4 fol. – 41 × 26 cm.

Hetvenhárom, a besorozás elöl megszökött volt honvéd körözölevele.

BM Keszthely

L.sz. – Inv. S. 73.50.71. Régi l.sz. 19.235-T.

Jelzet – Sign. 103. doboz.

Steckbrief und Personalbeschreibung von 73 Personen (ehemaligen „Honvéd“ Soldaten), die nach der ungarischen Revolution 1848-1849 wegen der Rekrutierung desertierten.

Az első oldalon a cím két oldalán 5212/F.F. és 3284/Z.F. nyomtatott ügyiratszámok.

Torna vármegye – Az 1882:LXIII. tc. Abaúj vármegyével egyesítette – ma részben (heute im Teil) Magyarországhoz, részben Szlovákiához tartozik

24.

1851. július 10.

Cs[ászári]-k[irályi] Kormánybiztosság – Cs[ászári]-k[irályi] Élelmezési Igazgatóság, Zalaegerszeg, Kaposvár, Nagykanizsa = K[aiserlich]-k[önigliches] Regierung-Commissariat – K[aiserliche]-k[önigliche] Verpflegsverwaltung, Zalaegerszeg, Kaposvár, Kanisa

Árverési hirdetmény

Melly szerint t. Zala és Somogy megyei cs. kir. kormány biztosságok részéről... közhírré tétetik, hogy

1-ször. A cs. katonaságnak, mely az alább kitett megyékben szállásoltatik, vagy pedig azokon keresztül vonuland, élelmezési ellátása kibérlés útján árcsökkentés mellett ki fog adatni.

2-szor. A... kiszolgálandó élelmezési czikk a széna...

12-szer. További értelmesebb felvilágosítások mindenkor adatnak... Kanisán.

Zala Egerszegen... Kaposváron... Kanisán július hó 10-én 1851. / Boczkó m.k. titkár ; Hochreiter m.k. ; Eipl Mihály m.k.

= Lizitations-Ankündigung.

Von Seite des k.k. Regierungs-Commissariat des Szalaer und Schümegher Comitats wird im Einverständniße... allgemein bekannt gemacht, daß:

1-tens. Die Verpflegung des k.k. Militärs, welche in vorstehenden Comitaten bequartirt ist, oder durch dieselben marschirt im Wege der Verpachtung an die Mindestbietenden vergeben wird.

2-tens. Der... abzugebende Verpflegs-Artikel ist Heu...

12-tens. Nähere Auskunft wird in der Amtskanzlei... zu Kanischa ertheilt. / Von dem k. k. Regierungs-Commissariat, von der k.k. Verpflegsverwaltung.

S.l. s.n. 1 fol. – 40 × 50 cm. Kéthasábos, magyar-német.

BM Keszthely

L.sz. – Inv.: S 73.50.84.

Jelzet – Sign.: 103. doboz

Árcsökkentés – árverés.

Mindestbietenden – Versteigerung.

25.

1852. június 16.

Cseh [?]

Ő cs[ászári] k[irályi] apostoli Felsege hétfőn folyó június hó 28-án Szegzárdról [sic!] legkegyelmesben Pécssett megérkezni, s mindenek előtt a nagy vásártéren fölállított cs. kir. katonaság fölött szemlélt tartatni... kegyeskedvén... legmagasb útját Kaposvár felé ismét folytatni méltóztatandik. Pécssett, június 26-án 1852. /Cseh s.k. cs. kir. Baranyamegyei főnök.

[Pécs] s.n. 1 fol. – 25 × 18 cm.

BmL (Pécs)

L.sz. – Inv.

Jelzet – Sign.: Nyomtavány-gyűjtemény A 171–280.

Kaiser Franz Josef I. kam von Szekszárd an, er wird in Pécs über die Armee inspizieren.

Korábbi tulajdonos – Poss.: Dunántúli Tudományos Intézet, Pécs. 1953.

26.

1859. május 20.

Klapka György – Perczel [Mór] Móritz

Vitézek!

Ne feledjétek el, hogy magyarok vagytok.

Az osztrák feldulta szent honotokat, bitorolja mint sajátját...

Kérésünk, – rendeletünk, Vitézek, hogy midőn francia vagy olasz csapatokkal találkoztok, ne késsetek áttérni, és mielőbb a hon mentő magyar had zászlói alá szegődni.

Isten áldása a letiport hazára!

Isten őrizze a magyart!

Genua, május 20 kán 1859. /Klapka György s.k. tábornok ; Perczel Móritz s.k. tábornok.

S.I. s.n. 1 p. – 24 × 15 cm.

Az osztrák-magyar hadseregben szolgáló magyar katonákhoz szólt az átállásra buzdító röplap.

BM Keszthely

L.sz. – Inv. P. 57.780.

Der Flugblatt ruft die in der österreich-ungarischen Armee dienende Soldaten auf zur Italienern überzutreten.

Roncolt, a hajtogatások mentén 10 darabra szakadt, papírszalaggal megragasztott, anyaghiányos példány. A szöveg kézírással kiegészített. Bal alsó sarkában fekete tintás alá[?]írás: Baranyai Sándor, 1859. Szeghalom és Békés vármegye Kos[...] Lajos, továbbá Somlyai[?] Gen.[?]

Genua – Genova

27.

1864. október 23.

[Ferenc József, Habsburg-Lotharingiai, (1830-1916), első, osztrák császár és magyar király (ur.1848-tól, megkoronázva 1867.)] – Helytartótanács [Magyarország]

Hirdetmény.

Ő cs[ászári] s apost[oli] kir[ályi] felsége f. é. September hó 21-én kelt, s f. é. October 11-én 17.978. sz. a. k. kegy. kir. udvari rendelménnyel tudatott, legfelsőbb elhatározásával 1865-ik évre az egész birodalmban, a katonai határőrvidék kivételével, 85,000 főnyi rendszeres újoncjutaléknak kiállítását... elrendelni, s egyszersmind legkegyelmesebben jóváhagyni méltóztatott...

A 85000 főnyi birodalmi újoncjutaléknak, az egyes országokra történt fölosztásához képest Magyarország (Muraközzel, a visszakeblezett erdélyi Részekkel együtt) összesen 25,680 ujonczot köteles állítani.

Az újonczozási előmunkálatok... szerint... 1844-évben születtek az I.... 1840-ik évbéliek az V. korosztályhoz tartoznak...

Miknek pontos figyelemben tartására egyttal az országban létező valamennyi hatóságok is utasítottak.

Kelt Budán october 23-án 1864. / A magyar kir. Helytartótanáctól. –

[Buda] s.n. 1864. 1 fol. – 39 × 49 cm. Kéthasábos.

Az újoncozás előmunkálatait azonnal megkezdve az összeírást 1865. március elsejéig be kell fejezni. A katonai kiképző intézetek növendékeit az újonclétszámba nem lehet beszámítani. A mindenkorra érvényes katonai váltságdíj összege 1,200 forint.

BM Keszthely

L.sz. – Inv. R. 58.9.13.

Jelzet – Sign. 8. doboz

Franz Josef I. – Ungarischer Statthaltereirat.

Gesetz über Soldatenstellung. Im ganzen Reich sollen die Bezirke 85.000 Rekruten ausheben: in Ungarn außerdem das Grenzgebiet bis 1. Mai 1865 zusammen 25.680 Gemeinen.

28.

1914. június után

[Budapest Székesfőváros Katonai Ügyosztálya]

„C” igazoló jegy ... számára, ... leendő bevonulása céljából. Kelt Budapesten, 1914.

[Bp] Székesfővárosi háziny. 1 fol. – 21 × 17 cm.

Az úrlapon szereplő utasítás szerint az útbaindító községi elöljáróság kell kitöltse az utazó nevével, a csapattest adataival és a célállomással.

Kitöltetlen példány.

HIM Nyt.

L.sz. – Inv.: 96.109.

Jelzet. – Sign. R.M. 1.4.1. „1914”

Hauptstadt Budapest – Gemeinde, Soldatenabteilung. Ausweis „C” für einrückenden Soldaten.

29.

[1915-1918]

[?]

Brázay sósorszesz.

Golyótüzön, sturmon, ha átestünk,

Brázay sósorszesz üdíti fel testünk.

Egy üveg Brázay 1000 pengőt ér itt,

A fiúk hazulról mindig csak ezt kérik.

Bp. [1915-1918] Nyomt. Kellner és Mohrlüder. 1 fol. – 93 × 62 cm.

Többszínnyomású falragasz.

Csillagos ég alatt sósorszeszszel mosakodnak a huszárok, a versike a lőszeresládán olvasható.

HIM Nyt.

L.sz. – Inv.: 90.116.

Jelzet – Sign. R.M. 1.2.1. „1915-1918”

Werbungplakat: „Brázay” Franzbrenntwein.

Brázay Kálmán nagykereskedő 1865-ben kezdte meg a sósorszesz gyártását. Neves művészekkel tervezett reklámplakátjait, ez a példány jelzetlen.

30.

1917. augusztus 17.

[Kaiserliche und königliche Armee] Garnison, Cetinje

Freitag, den 17. August 1917 (im königlich montenegrischen Garten) Kaiserfest anlässlich des Geburtsfestes Sr. Majestät des Kaisers und Königs unter dem Protektorate Sr. Exzellenz des Herrn Militär-Generalgouverneurs Obersten Heinrich Grafen Clam-Martinic zu Gunsten des k. u. k. Militär-Witwen- und Waisenfonds veranstaltet von den Unteroffizieren der Garnison Cetinje.

(Cetinje) Buchdruckerei des MGG. 2 fol. = 4 p. – 23 × 15 cm.

Az osztrák császári és a magyar királyi kiscímerrel, geometrikus rajzzal díszített példány. A címerek alatt szalagon az „Indivisibiliter ac inseparabiliter” felirat.

Hozzá tartozik: Eintrittskarte (für Offiziere).

Hátoldalon: A belépőjegy tulajdonosa 3 pohár sör, 3 pár kolbász és 3 db. kenyér elfogyasztására jogosult, melyek a belépőjegy felmutatása és a vételár lefizetése ellenében szolgáltatnak ki... = Dem Besitzer der Eintrittskarte steht das Recht zu, 3 Glas Bier, 3 Paar Würsteln und 3 Brote gegen Vorweisung der Eintrittskarte und Erlag des festgesetzten Preises zu kaufen... Posjednik ove ulanice ima pravo... Majitel teto vstupanky...

A 153. számú pld. 9 × 14,5 cm.

A belépőjegy ép, a szelvények nem hiányoznak.

Kemény, zöld kartonra nyomtatott.

Meghívó és belépőjegy a cetinjei helyőrség műsoros estjére I. Károly osztrák császár/IV. Károly magyar király születésnapja alkalmából a hadsereg özvegy- és árvaalapja javára.

L. még – siehe Nr 31. leírását.

Magántulajdon – Privatbesitz.

31.

Glückslotterie. Preis 50 Heller.

Hátoldalon: Este 10 óráig ki nem váltott nyereménytárgyak az alap javára elárvereztetnek. = Bis 10 Uhr Abends vom Gewinner unbehobene Gegenstände, werden zu gunsten des Fond veräußert. = Predmeti, koji do 10 sati... = Vyhry, které do 10-ti hodin...

Az 545. számú pld.

(Cetinje) Buchdruck. des M. G. G – 9 × 14 cm.

Érintetlen pld.

Homokszínű kartonra nyomtatott, két oldalán zöld ornamentális díszítéssel.

A cetinjei helyőrség műsoros estjére szóló meghívó a hozzá tartozó tisztí belépővel és tombolajeggyel.

L. még – siehe Nr 30.

Radványi Kálmán egykori trebinjei vártüzér-százados hagyatékából.

Magántulajdon – Privatbesitz.

32.

1917. szeptember 21.

Honvéd Helyőrség, Budapest

Szerződés, mely köttetett egyrésztől Pathó István, Reisz Dávid és Reiszmann József mészárosok és a honvéd helyőrség közétkeztetési bizottsága közt a budapesti állomáson levő: 1. honvéd

gyalog ezred és pótalakulata... 1. honvéd huszár ezred és pótalakulata... Hadikórház... intézeteknél fennálló tiszti étkezdék... saját részükre szükséges... hus szállítása tárgyában... Budapest, 1917. évi szeptember hó 21-én. / Citó Károly s.k. tábornok...

Budapest, s.n. 2 fol.= 4 p. – 32 × 22 cm.

A szerződésben az étkezdék ellátásán kívül a tisztek személyes szükségleteinek kielégítését is vállalták. A heti egy hústalan napot be kellett tartaniok.

A belíven az 1917. évi október-decemberben Móricz Pál főhadnagy és családja részére leszállított áruk jegyzéke.

HIM Nyt.

L.sz. – Inv.: 96.108.

Jelzet-Sign.: R.M.1.4.1. „1917”

Ungarische königliche Honvéd Garnison, Budapest.

Vertrag zwischen der Garnison und den Fleischern I. Pathó, D.Reisz und J. Reizmann über die Verpflegung der Kantinen, Spitäler usw.

33.

[1918.] március 11.

Garay Ákos

A Vilmos-huszárok március 11-én művészestélyt rendeznek az Operában özvegyeik és árváik javára. / [Rajzolta] Garay Ákos. –

Bp. [1918] Seidner Plakátgyár. 1 fol. – 94 × 62 cm. Chromolitographia

Jelezve j.l. Garay.

A plakát előterében egészalakos, lovára támaszkodó sebesült huszár, a háttér bal oldalán rohamozó lovasok, jobb oldalán ágyban fekvő két gyermeke mellett esti imádságát mondó anya.

Síknymású, többszínű falragasz.

HIM Nyt.

L.sz. – Inv.: 96.114.

Jelzet – Sign.: R.M. 1.5.3.: 1.5.1. „1918”

Konzert im Opernhaus zugunsten zu den Waisen und Witwen des k.u.k. Husaren Regiment Nr. 7.

Datálás a korabeli sajtó alapján: Az előadást gróf Széchenyi Viktor karpaszományos huszár szervezte a császári és királyi (k.und k.) 7. Vilmos huszárezred javára.

L. – siehe: a szöveges műsorplakátot a 34. tételszámon 1918. március 11.

34.

[1918] március 11.

[Császári és királyi 7. (Vilmos) huszárezred, Debrecen]

A Vilmos-huszárok ő fenségeik József főherceg vezérezredes és Augustza főhercegasszony fővédnöksége alatt március 11-én az Operában művészestélyt rendeznek. Műsor: 1. Nyitány... 2. Prológ. / Írta Molnár Ferenc...

Bp. [1918] Egyesült könyvny. 1 fol. – 92 × 62 cm.

A két nyomású betűgrafikai plakát a budapesti Operaházba hirdetett, 1918. márciusi jótékony célú előadás részletes műsora.

HIM Nyt.

L.sz. – Inv.: 96.115.
Jelzet – Sign.: R.M. 1.5.3.: 1.5.1. „1918”

Konzertprogram. Siehe Nr. 33.

A császári és királyi (k.u.k.) huszárezred alapítási éve 1798. Állomáshelye Debrecen volt.

L. még Garay Ákos plakátját a 33. tételszámon, 1918. március 11.

35.

1918.

Koch, Ludwig

A cs[ári] és kir[ályi] 10. huszárezred háborús történetét és tagjainak vitézi tettét örökíti meg a Mackensen-huszárok hadialbuma / [Rajzolta] Ludwig Koch. –

Wien, 1918. Hermes-Buch- und Kunstdruckerei. 1 fol. – 95 × 63 cm.

Háromszínyomás.

A grafikai plakát könyvhirdetés és előfizetési felhívás. A képen lovasrohamra indulnak a huszárok. Szöveg a plakát alsó harmadában.

Az itt hirdetett könyv megjelenésére nincs adat.

HIM Nyt.

L.sz. – Inv.: 96.112.

Jelzet – Sign.: R.M. 1.7.1. „1918”

Buchwerbung: Kriegsgeschichte des k.u.k. Husarenregimentes Nr. 10.

Az ezred alapítási éve 1741. (Beleznay-huszárok)

Állomáshelye Budapest.

36.

1919.április 7.

[Hadügyi Népbiztosság] – Budapest Főváros Direktórium, Budapest

Lovak és öszvérek lefoglalása... A magyar hadügyi népbiztos... az ország területén található összes lovakat lefoglalta.

A lefoglalásnak végrehajtására nézve Budapest területére...

A lovak és öszvérek elővezetési helye és napja... / Budapest főváros direktórium.

Bp.1919. Főváros háziny. 1 fol. – 95 × 64 cm.

A rendelet előírása alapján az elővezetett lovakért hámmal együtt a hatósági árat fizetik. A közszolgálati lovak – mentők, tűzoltók állatai, versenylovak – mentesülnek. Beteg állatot nem szabad felhajtani. Lehetőség szerint mindenki hozza magával a járlatlevelet (marha-levelet). Aki a rendelkezést megszegi, forradalmi törvényszék elé kerül.

HTM Nyt.

L.sz. – Inv.: 96.111.

Jelzet – Sign.: M. 1.3.1.: 1.9.1. „1919”

Räterepublik – Verteidigungsministerium, Ungarn

Pferde und Maultierrequirierung.

Vékony, rózsaszín papírra nyomtatott rendelet-plakát.

37.

1921. október 5.

Lajtabánsági Hadsereg, Felsőőr

Lajtabánsági Hadsereg Fővezérétől. 88. szám.

Az összes állami és önkormányzati hivataloknak. Székhelyeiken.

Az alkotmányozó gyűlés megbízásából az államfői hatalom gyakorlását a bán megválasztásáig átvettem. Kelt Felsőőrött, 1921. évi október hó 5-én. / Prónay Pál, fővezér.

S.l. s.n. 1 fol. – 21 × 29 cm.

KJM

L.sz. – Inv.: Csoportos leltár 85.1.

Jelzet – Sign.: Prónay-különítmény iratai

Armee in Lajtabánság, Felsőőr.

Patent von Prónay, Pál über seine Machtübernahme in Westungarn.

Felsőőr – ma (heute) Oberwart, Ausztria

38.

[1938.] október 20.

Társadalmi Egyesületek Szövetsége [Budapest] : Magyar–Lengyel Szövetség [Budapest]

A Felvidékért!

Lengyel testvéreink hetek óta sürgetik a közös magyar-lengyel határt. Egész Európa lelkiismerete megmozdult a követelések hatása alatt... közös magyar-lengyel határt akarunk!... október 20-án, csütörtökön délután 5 órakor a Pálffy téren, Bem tábormok szobra előtt nagygyűlést tartunk... Minden magyar ott legyen! / Társadalmi Egyesületek Szövetsége, Magyar-Lengyel Szövetség. / Felelős kiadó Boér Zoltán.

Bp. [1938] Stádium Sajtóváll. RT. 1 fol. – 22,5 × 15 c

Flugblatt über die Forderung der gemeinsamen polnisch-ungarischen Grenze vor dem ersten Wiener Vertrag (2 Nov 1938).

Az első bécsi döntést, amelynek értelmében visszacsatolták Magyarország északi megyéinek (a Felvidéknek) egy részét, 1938. november 2-án írták alá, a magyar csapatok november 5-én kezdték meg a bevonulást.

Magántulajdon – Privatbesitz.

39.

1938. [november 2 – november 5.]

Horthy Miklós

Magyarok!

Ujra szabadok vagytok. A gyötrelmek és megpróbáltatások ideje lejárt...

Szeretettel öleljük magunkhoz e területen élő valamennyi nép fiát...

Legyen mindenütt rend, nyugalom és becsületes magyar munka. Ne feledjétek, hogy a világ szeme rajtunk van.

Isten áldása legyen e hazán! / Horthy Miklós Magyarország kormányzója. –

[Bp] s.n. 1938. 1 fol. – 21 × 14 cm.

Röplapszám: 4188/1938.

Az első bécsi döntést követően a magyar csapatok bevonultak az 1918 után elcsatolt Felvidék visszaadott részeire. L. még A Felvidékért c. röplapot a 38. szám alatt.

Nach dem ersten Wiener Vertrag marschierten die ungarische Truppen in Oberungarn ein. Der Flugblatt bittet alle Mitbürger um ihre Ruhe zu bewahren. Siehe noch Nr. 38.

A röplap bal alsó sarkától jobbra fel háromszínű szalag ível, felzetén az angyalos magyar címer.

Magántulajdon – Privatbesitz

40.

[1940. augusztus 30 – szeptember 5.]

Kiáltvány.

Az a békés eszközökkel keresztülvitt törekvés, amely a három tengelyállamot: Németországot, Olaszországot és Magyarországot, Európa igazságosabb újjárendezése tekintetében, kezdettől fogva áthatotta, a Kárpátmedence sorsában is újabb, történelmi fordulóponthoz érkezett.

Erdély északi fele ismét visszakerül Szent István ősi birodalmába...

A magyar királyi honvédség csapatai bevonulnak Erdély földjére...

Testvérek! Magyarok! Románok! Németek!...

Mindenki maradjon meg a helyén!...

Bizalom és nyugalom!...

A békés és boldog jövőendő zálogaként, fogjuk meg egymás kezét!

S.l. s.n. 1 fol. – 21 × 14,5 cm.

Lényegét tekintve teljes szöveg. – Fast ganzes Text.

Aufruf. Nach dem zweiten Wiener Vertrag begannen die ungarische Truppen das Einrücken in Nord-Siebenbürgen.

A második bécsi döntést, amely Erdély északi részét juttatta vissza az anyaországhoz, 1940. augusztus 30-án írták alá, a magyar csapatok szeptember 5-én kezdték meg a bevonulást.

Magántulajdon – Privatbesitz.

41.

1942. június 21.

[Magyar Honvédség, Magyarország]: [Honvédelmi Minisztérium, Magyarország]

A m[agyar] kir[ályi] Honvédség egyenruhái = Uniformen der königlich ungarischen Wehrmacht (Honvéd)...

Földi erők egyenruhái. Rendfokozati jelzések = Die Uniformen des Heeres. Dienstgradabzeichen = Uniformi del Regio esercito ungherese...

Magyar királyi légierők. = Königlich ungarische Luftwaffe = Regie forze aeree ungheresi...

Magyar királyi folyami erők = Königlich ungarische Flusstreitkräfte [sic!] = Regia Guardia Fluviale Ungherese...

Magyar királyi csendőrség = Königlich ungarische Gendarmerie = Regia Gendarmeria Ungherese... / Tervezte, összeállította és kiadja vitéz Loósy Alajos. –

Bp. 1942. Nyomta Klösz György és fia. 2 p. = 1 fol. – kit. 99 × 34 cm. öh. 11 × 17 cm.

Magyar, német, olasz, japán, bolgár, francia nyelvű, többszínnyomású táblázat, amely az egyenruhákön és rendfokozati jelzéseken kívül a zászlókat és fegyvernemi jelzéseket, felségjelvényeket, csapattiszti jelvényeket, hajtókaszíneket ismerteti.

A kiadást a m. kir. Honvéd vezérkar főnöke 1942. VI. 8-án kelt 51.964. számú rendeletével engedélyezte.

Magántulajdon – Privatbesitz.

42.

[1944. március 19.]

Deutsche Siebenbürgens!

Die unerschütterliche treue Nikolaus Horthys zu Deutschland, sowie die weise Voraussicht, mit der er seine Völker regierte, ferner der eiserne Wille Adolf Hitlers... bereitet auch unseren Leiden ein Ende.

Wir kehren heim zwischen die sicheren Schanzen jenes Ungarn, das gleichbedeutend ist mit europäischer Kultur!...

Lassen wir nicht zu, dass vom Boden Siebenbürgen auch nur ein Strohalm nach dem Regat verschleppt werde!

Wir wollen den Einmarsch der uns befreienden ungarischen Truppen in Ordnung, Ruhe und Vertrauen abwarten!

Heil Horthy!

Heil Hitler!

S.l. s.n. 1 fol. – 12 × 16 cm.

Majdnem teljes szöveg – Fast ganzer Text.

A német csapatok magyarországi bevonulásakor az erdélyi szászok számára kiadott röplap.

Az ismert történeti munkák szerint Horthy Miklós kormányzó semmilyen kiadvány, röplap kiadásához nem járult hozzá. A röplapot nevében, de akarata ellenére nyomtatták, vagy a budapesti német követség, vagy tábori nyomdában, durva rotációs papírra, ötféle betűtípussal.

Magántulajdon – Privatbesitz.

43.

[1944. november-december eleje]

Beregfy [Sándor]

Budapestet védelmező Hősökhöz!

Akár honvédek, csendőrök, rendőrök, párttagok, leventék, önkéntesek vagytok az ország szemé, lelke most rajtatok függ...

Dicső nevetek össze fog függeni a magyar Haza és Budapest történetével. / Beregfy s.k. honvédelmi miniszter.

Bp. [1944] [Állami ny] 1 fol. – 13 × 19 cm.

KJM

L.sz. – Inv. 65.202.1.

Jelzet – Sign.

Tulajdonbélyegző: Katona Múzeum Tört. Dok. Gyűjt. Kézírással: 1967.

Ein Flugblatt von Verteidigungsminister Beregfy Sándor an Soldaten in der Festung Budapest.

TARTALOM

TANULMÁNYOK

GÁL ÉVA	A pécsi fegyverművesség történetéhez	3
OKVÁTH IMRE	A magyar hadsereg háborús haditervei, 1948–1962--	34
GERMUSKA PÁL	Hadiipari együttműködés a KGST keretei között, 1956–1965-----	54

KÖZLEMÉNYEK

OLÁH ANDRÁS PÁL	A szolnoki vasúti híd elleni 1944. szeptember 5-i amerikai légitámadás-----	71
SZABÓ MIKLÓS	Adalékok a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia 1955. évi történetéhez-----	85

MŰHELY

MISKOLCZY AMBRUS	Elmaradt nyílt vita az utolsó magyar nemesi felkelésről. Kossuth Lajos ismeretlen magánlevele Kisfaludy Sándor nyílt levelének ügyében-----	109
RÓNA-TAS ANDRÁS	Észrevételek Ormos István „A magyar őstörténet arab forrásaink újabb irodalma” című írásához-----	120

VITA

GYÁNI GÁBOR	Elbeszélhető-e egy csata hiteles története? Metatörténeti megfontolások-----	121
ÁCS TIBOR	A hadtörténetírás és dilemmái-----	134
POLLMANN FERENC	Háború és béke a történelemben-----	153
ZACHAR JÓZSEF	Csakis csatatörténet? Hadtörténelemről, hadtörténetírásról-----	157

FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

VARGA E. LÁSZLÓ	A Magyarországon internált lengyel katonák történetéhez. Vitéz Baló Zoltán ezredes visszaemlékezése, 1939–1944-----	165
BOGNÁR ZALÁN	Összefoglaló jelentés a Honvédelmi Minisztérium által a hadifogolyügyben tett intézkedésekről és eredményekről, 1944–1945-----	203

CSATA- ÉS HADSZÍNTÉRKUTATÁS

PINTÉR TAMÁS – – RÓZSAFI JÁNOS	Csatatérkutató az Isonzónál. Szegedi 46-osok nyomában San Martino del Carsónál és a Fajti Hribnél--	215
-----------------------------------	---	-----

SZEMLE

BÁNKÚTI IMRE (összeáll.) – – DOBROSSY ISTVÁN (szerk.)	A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai Abaúj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont és Zemplén megyékből (<i>Mészáros Kálmán</i>)-----	243
BENCZE LÁSZLÓ	Napóleon bécsi hadjárata, 1809 (<i>Kemény Krisztián</i>)-	246
ÁCS TIBOR	A reformkor hadikulturájáról (<i>Zachar József</i>)-----	249
M. CHRISTIAN ORTNER	Sturmtruppen. Österreichisch-ungarische Sturmformationen und Jagdkommandos im Ersten Weltkrieg. Kampverfahren, Organisation, Uniformierung und Ausrüstung (<i>Balla Tibor</i>)-----	252
SZÁVA TIBOR SÁNDOR	Erdélyi magyarörmények az első világháború frontjain (<i>Demény Lajos</i>)-----	255
CSÁTH GÉZA	Emlékirataim a nagy évről. Háborús visszaemlékezések és levelek (<i>Pollmann Ferenc</i>)-----	257

KRÓNIKA

TÓTH FERENC	Fegyverek és hadikultúrák Közép-Európában a XV–XIX. században. Nemzetközi konferencia, Musée de l'Armée (Párizs), 2006. február 2–4.-----	259
-------------	---	-----

BIBLIOGRÁFIA

RÁKÓCZY ROZÁLIA	Militaria Hungarica. Magyar katonai nyomtatványok. Válogatott bibliográfia. III.-----	263
-----------------	---	-----

CONTENTS

STUDIES

ÉVA GÁL	The Gunsmiths of Pécs-----	3
IMRE OKVÁTH	War Plans of the Hungarian Army, 1948–1962-----	34
PÁL GERMUSKA	Cooperation in the Field of Ordnance Industry in the COMECON, 1956–1965-----	54

PUBLICATIONS

ANDRÁS PÁL OLÁH	American Air Raid on the Railway Bridge of Szolnok, 5 September 1944-----	71
MIKLÓS SZABÓ	Historical Records of the Miklós Zrínyi Military College in 1955-----	85

WORKSHOP

AMBRUS MISKOLCZY	Open to Debate – On the Last Hungarian Insurrection. Lajos Kossuth's Unknown Private Letter Relating to the Open Letter of Sándor Kisfaludy-----	109
ANDRÁS RÓNA-TAS	Some Remarks on István Ormos' Article „Recent Literature on the Arab Sources of Early Hungarian History”-----	120

DISPUTE

GÁBOR GYÁNI	Can a Battle Be Authentically Described? Metahistorical Reflections-----	121
TIBOR ÁCS	Military Historiography and its Dilemmas-----	134
FERENC POLLMANN	War and Peace in History-----	153
JÓZSEF ZACHAR	Merely the History of Battles? On Military History and Military Historiography-----	157

HISTORICAL SOURCES

LÁSZLÓ E. VARGA	On the History of Polish Soldiers Interned in Hungary. The Memoirs of Colonel Zoltán v. Baló, 1939–1944-----	165
ZALÁN BOGNÁR	A Comprehensive Record of the Measures Taken by the Ministry of Defence in the Matter of the Prisoners of War and the Results, 1944–1945-----	203

BATTLEFIELD RESEARCH

TAMÁS PINTÉR – – JÁNOS RÓZSAFI	Battlefield Research along the Isonzo River. Following the 46th (Szeged) Regiment to San Martino del Carso and the Fajti Hrib-----	215
-----------------------------------	--	-----

REVIEW

IMRE BÁNKÚTI (Comp.) – – ISTVÁN DOBROSSY (Ed.)	Documents of the Rákóczi War of Independence from Abaúj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont and Zemplén Counties (<i>Kálmán Mészáros</i>)-----	243
LÁSZLÓ BENCZE	Napoleon's Campaign against Vienna, 1809 (<i>Krisztián Kemény</i>)-----	246
TIBOR ÁCS	On the Art of War in the Reform Era (<i>József Zachar</i>)-	249
M. CHRISTIAN ORTNER	Sturmtruppen. Österreichisch-ungarische Sturmformationen und Jagdkommandos im Ersten Weltkrieg. Kampfverfahren, Organisation, Uniformierung und Ausrüstung (<i>Tibor Balla</i>)-----	252
TIBOR SÁNDOR SZÁVA	Hungarian Armenians from Transylvania Fighting in the First World War (<i>Lajos Demény</i>)-----	255
GÉZA CSÁTH	My Accounts of the Great Year. War Memoirs and Correspondence (<i>Ferenc Pollmann</i>)-----	257

CHRONICLE

FERENC TÓTH	Arms and Military Strategy in Central Europe in the 15th–19th Centuries. International Conference, Musée de l'Armée (Paris), 2–4 February 2006-----	259
-------------	---	-----

BIBLIOGRAPHY

ROZÁLIA RÁKÓCZY	Militaria Hungarica. Hungarian Military Prints. A Selected Bibliography. Part III-----	263
-----------------	--	-----

TABLE DES MATIERES

	ETUDES	
ÉVA GÁL	Complément à l'histoire de l'armurerie de Pécs-----	3
IMRE OKVÁTH	Les plans d'opérations militaires de l'armée hongroise, 1948-1962-----	34
PÁL GERMUSKA	Coopération en matière d'industrie militaire dans le cadre du CAEM, 1956-1965-----	54
	PUBLICATIONS	
ANDRÁS PÁL OLÁH	L'attaque aérienne américaine du 5 septembre 1944 contre le pont ferroviaire de Szolnok-----	71
MIKLÓS SZABÓ	Complément à l'histoire de 1955 de l'Académie Militaire Miklós Zrínyi-----	85
	ATELIER	
AMBRUS MISKOLCZY	Le débat ouvert qui n'a pas eu lieu sur la dernière insurrection de la noblesse hongroise. Une lettre privée inconnue de Lajos Kossuth au sujet de la lettre ouverte de Sándor Kisfaludy-----	109
ANDRÁS RÓNA-TAS	Observations sur l'écrit d'István Ormos „La nouvelle littérature sur les sources arabes de la préhistoire hongroise”-----	120
	DEBAT	
GÁBOR GYÁNI	Est-il possible de relater l'histoire authentique d'une bataille? Considérations métahistoriques-----	121
TIBOR ÁCS	L'historiographie militaire et ses dilemmes-----	134
FERENC POLLMANN	Guerre et paix au cours de l'histoire-----	153
JÓZSEF ZACHAR	Seulement l'histoire de batailles? Sur l'histoire militaire et l'historiographie militaire-----	157
	PUBLICATIONS DE SOURCE	
LÁSZLÓ E. VARGA	Complément à l'histoire des soldats polonais internés en Hongrie, mémoires du colonel Zoltán Baló, 1939-1944	165
ZALÁN BOGNÁR	Rapport synthétique sur les mesures prises par le Ministère de la Défense concernant les prisonniers de guerre et leurs résultats, 1944-1945-----	203
	RECHERCHES SUR DES CHAMPS DE BATAILLE ET DES THEATRES D'OPÉRATIONS MILITAIRES	
TAMÁS PINTÉR – – JÁNOS RÓZSAFI	Recherches sur le champ de bataille d'Isonzo. Sur la trace des 46° de Szeged à San Martino del Carso et Fajti Hrib-----	215

REVUE

IMRE BÁNKÚTI (Réd.) – – ISTVÁN DOBROSSY (Éd.)	Documents de la guerre d'indépendence Rákóczi issus des départements de Abaúj-Torna, Borsod, Gö- mör-Kishont, Zemplén (<i>Kálmán Mészáros</i>)-----	243
LÁSZLÓ BENCZE	La campagne de Vienne de Napoléon, 1809 (<i>Krisz- tián Kemény</i>)-----	246
TIBOR ÁCS	Sur la culture militaire de l'époque des réformes (<i>József Zachar</i>)-----	249
M. CHRISTIAN ORTNER	Sturmtruppen. Österreichisch-ungarische Sturmfor- mationen und Jagdkommandos im Ersten Weltkrieg. Kampverfahren, Organisation, Uniformierung und Ausrüstung (<i>Tibor Balla</i>)-----	252
TIBOR SÁNDOR SZÁVA	Des Arméniens hongrois de Transylvanie sur les fronts de la première guerre mondiale (<i>Lajos Demény</i>)	255
GÉZA CSÁTH	Mes mémoires sur la grande année. Mémoires et lettres de guerre (<i>Ferenc Pollmann</i>)-----	257
CHRONIQUE		
FERENC TÓTH	Armes et cultures de guerre en Europe centrale, 15 ^e - 19 ^e siècles, Colloque international, Musée de l'Ar- mée (Paris), 2-4 février 2006-----	259
BIBLIOGRAPHIE		
ROZÁLIA RÁKÓCZY	Militaria Hungarica. Imprimés militaires hongrois. Bibliographie choisie III.-----	263

INHALT

STUDIEN		
ÉVA GÁL	Zur Geschichte der Waffenschmiede von Pécs (Fünfkirchen)-----	3
IMRE OKVÁTH	Die Kriegspläne der ungarischen Armee, 1948–1962	34
PÁL GERMUSKA	Kriegsindustrielle Kooperation im Rahmen des RGW, 1956–1965-----	54
MITTEILUNGEN		
ANDRÁS PÁL OLÁH	Der amerikanische Luftangriff gegen die Eisenbahnbrücke von Szolnok am 5. September 1944-----	71
MIKLÓS SZABÓ	Beiträge zur Geschichte der Militärakademie Zrínyi Miklós im Jahre 1955-----	85
WERKSTATT		
AMBRUS MISKOLCZY	Ausgebliebene offene Diskussion über den letzten ungarischen adeligen Aufstand. Der unbekannte Privatbrief von Lajos Kossuth in der Angelegenheit des offenen Briefes von Sándor Kisfaludy-----	109
ANDRÁS RÓNA-TAS	Anmerkungen zu der Studie „Neuere Literatur der arabischen Quellen der ungarischen Urgeschichte“ von István Ormos-----	120
DISKUSSION		
GÁBOR GYÁNI	Kann die authentische Geschichte einer Schlacht erzählt werden? Metageschichtliche Überlegungen--	121
TIBOR ÁCS	Die Kriegsgeschichtsschreibung und ihre Dilemmata	134
FERENC POLLMANN	Krieg und Frieden in der Geschichte-----	153
JÓZSEF ZACHAR	Nichts als Schlachtgeschichte? Über die Kriegsgeschichte und die Kriegsgeschichtsschreibung-----	157
QUELLENPUBLIKATIONEN		
LÁSZLÓ E. VARGA	Zur Geschichte der in Ungarn internierten polnischen Soldaten. Die Erinnerungen von Oberst und Vitézen-Ordensritter Zoltán Baló, 1939–1944-----	165
ZALÁN BOGNÁR	Zusammenfassender Bericht über die Maßnahmen und Ergebnisse des Ministeriums für Landesverteidigung in der Angelegenheit der Kriegsgefangenen, 1944–1945-----	203
SCHLACHT- UND KRIEGSSCHAUPLATZ FORSCHUNG		
TAMÁS PINTÉR – – JÁNOS RÓZSAFI	Schlachtfeldforschung beim Isonzo. Auf den Spuren von Soldaten des Infanterieregiments 46 aus Szeged (Szegedin) bei San Martino del Carso und Fajti Hrib	215

RUNDSCHAU

IMRE BÁNKÚTI (Hrsg.) – – ISTVÁN DOBROSSY (Red.)	Dokumente des Freiheitskampfes Rákóczi aus den Komitaten Abauj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont und Zemplén (<i>Kálmán Mészáros</i>)-----	243
LÁSZLÓ BENCZE	Der Wienfeldzug Napoleons, 1809 (<i>Krisztián Kemény</i>)	246
TIBOR ÁCS	Über die Kriegskultur des Reformzeitalters (<i>József Zachar</i>)-----	249
M. CHRISTIAN ORTNER	Sturmtruppen. Österreichisch-ungarische Sturmfor- mationen und Jagdkommandos im Ersten Weltkrieg. Kampfverfahren, Organisation, Uniformierung und Ausrüstung (<i>Tibor Balla</i>)-----	252
TIBOR SÁNDOR SZÁVA	Ungarn-Armenier aus Siebenbürgen an den Fronten des Ersten Weltkriegs (<i>Lajos Demény</i>)-----	255
GÉZA CSÁTH	Meine Lebenserinnerungen an das große Jahr. Kriegs- erinnerungen und Briefe (<i>Ferenc Pollmann</i>)-----	257

CHRONIK

FERENC TÓTH	Waffen und Kriegskulturen in Mitteleuropa im 15– 19. Jahrhundert. Internationale Konferenz, Musée de l'Armée (Paris), 2–4. Februar 2006-----	259
-------------	--	-----

BIBLIOGRAFIE

ROZÁLIA RÁKÓCZY	Militaria Hungarica. Ungarische Militärdruckwerke. Ausgewählte Bibliografie, Teil 3-----	263
-----------------	---	-----

СОДЕРЖАНИЕ

СТАТЬИ		
ЕВА ГАЛ	К истории оружейного мастерства в городе Печ	3
ИМПРЕ ОКВАТ	Военные планы венгерской армии на случай войны, 1948–1962 гг.-----	34
ПАЛ ГЕРМУШКА	Сотрудничество в области военной промышленности в рамках СЭВ в 1956–1965 гг.-----	54
ПУБЛИКАЦИИ		
АНДРАШ ПАЛ ОЛАХ	Американский воздушный налет на железнодорожный мост города Сольнок 5 сентября 1944 г.	71
МИКЛОШ САБО	Данные, касающиеся истории Военной Академии им. Миклоша Зрини 1955 года-----	85
МАСТЕРСКАЯ		
АМБРУШ МИШКОЛЬЦИ	Несостоявшаяся открытая дискуссия о последнем венгерском восстании дворян. Неизвестное частное письмо Лайоша Кошшут по делу открытого письма Шандора Кишфалуди-----	109
АНДРАШ РОНА-ТАШ	Замечания относительно сочинения Иштвана Ормош: „Новейшая литература арабских источников венгерской истории”-----	120
ДИСКУССИЯ		
ГАБОР ДЬАНИ	Можно ли пересказать достоверную историю одной битвы? Метаисторические соображения-----	121
ТИБОР АЧ	Военная историография и ее дилеммы-----	134
ФЕРЕНЦ ПОЛЛМАНН	Война и мир в истории-----	153
ЙОЖЕФ ЗАХАР	Только история битвы? О военной истории, об историографии-----	157
ПУБЛИКАЦИИ ИСТОЧНИКОВ		
ЛАСЛО ВАРГА Е.	К истории польских солдат интернированных в Венгрию. Воспоминания полковника Зольтана Бало, 1939–1944 гг.-----	165
ЗАЛАН БОГНАР	Обобщающее донесение о мерах, предпринятых Министерством Обороны, и их результатах. 1944–1945 гг.-----	203
ИССЛЕДОВАНИЕ ИСТОРИИ БИТВ И ТВД		
ТАМАШ ПИНТЕР – – ЯНОШ РОЖАФИ	Исследование поля битвы у Ишонцо. По следам сегедских 46-х в Сан Мартино дьел Карзо и Файти Хриб-----	215

ОБЗОР

ИМРЕ БАНКУТИ (Сост.)– – ИШТВАН ДОБРОШИ (Ред.)	Документы войны за независимость Ракоци из комитатов Абауй-Торна, Боршод, Гемер-Кишхонт и Земплен (<i>Калман Месарош</i>)-----	243
ЛАСЛО БЕНЦЕ	Венский поход Наполеона, 1809 г. (<i>Кристиан Кемень</i>)-----	246
ТИБОР АЧ	О военной культуре эпохи реформ (<i>Захар Йожеф</i>)	249
М. ХРИСТИАН ОРТНЕР	Sturmtruppen. Österreichisch-ungarische Sturmformationen und Jagdkommandos im Ersten Weltkrieg. Kampsverfahren, Organisation, Uniformierung und Ausrüstung (<i>Тибор Балла</i>)-----	252
ТИБОР ШАНДОР САВА	Трансильванские венгерские армяне на фронтах первой мировой войны (<i>Лайош Демень</i>)-----	255
ГЕЗА ЧАТ	Мои мемуары о великом годе. Военные воспоминания и письма (<i>Ференц Поллманн</i>)-----	257

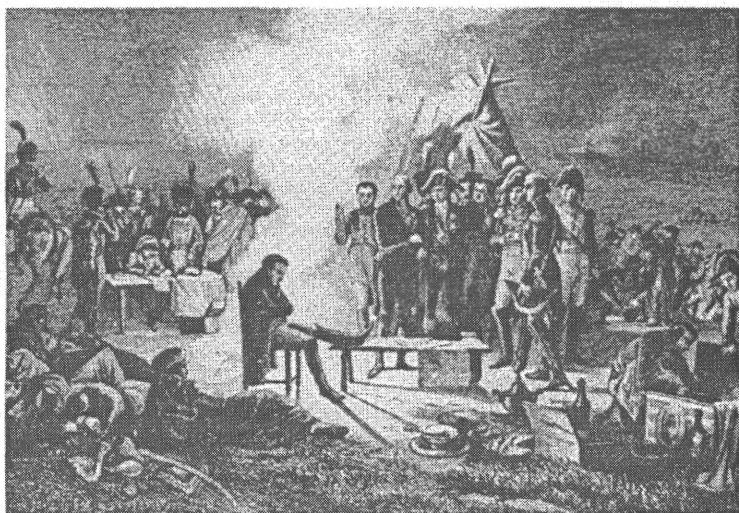
ХРОНИКА

ФЕРЕНЦ ТОТ	Вооружение и военные культуры в Центральной Европе в XV–XIX веках. Международная конференция, Musée de l'Armée (Париж), 2–4 февраля 2006 года-----	259
------------	--	-----

БИБЛИОГРАФИЯ

РОЗАЛИЯ РАКОЦИ	Militaria Hungarica. Венгерские военные издания. Избранная библиография. III.-----	263
----------------	--	-----

Bencze László

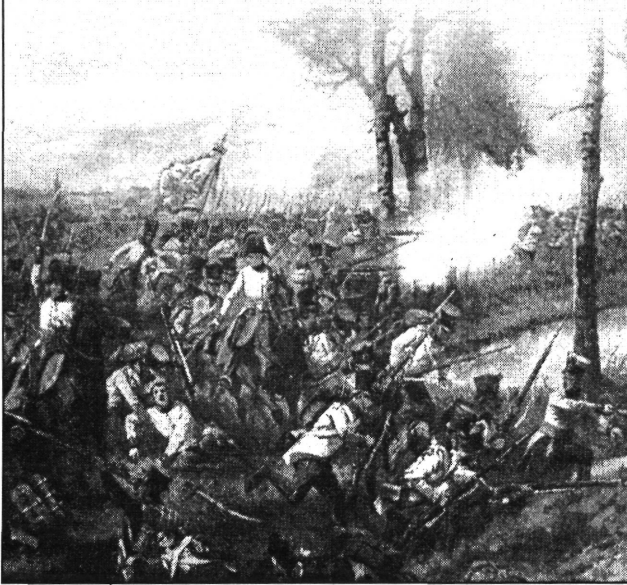

NAPÓLEON

BÉCSI HADJÁRATA
1809

Csetri Elek

Erdélyi ezredek
a francia forradalom
és a napóleoni idők háborúiban
(1792–1815)

Művelődés Kiadó

Kolozsvár

2005

ISBN 973-86529-4-4

Európai kapcsolataink és szerepünk vizsgálata során találjuk magunkat szemben múltunknak azzal a kevésbé ismert fejezetével, hogy milyen része is volt a Habsburg Birodalom peremvidékén fekvő Erdély katonai egységeinek az 1792-es esztendő követő negyedszázados francia és napóleoni háborús időszakban. A kérdés nem csak katonai szempontból érdekes, hanem azért is, mert ez alkalommal katonáink kapcsolatba kerültek a francia forradalmi szellemiséggel, s nyilvánvalóan nem vonhatták ki magukat hatása alól.

Csetri Elek akadémikus elsősorban az eddigi kutatási eredményeket foglalja össze, de igyekszik bevonni megállapításaiba ismeretlen, kiadatlan anyagokat is.

A kötet megjelenését a Communitas Alapítvány támogatta

MILITÄRGESCHICHTLICHE MITTEILUNGEN

Vierteljahresschrift des Instituts und
Museums für Militärgeschichte

Gründungsjahr: 1888

Chefredakteur: Ferenc Csákváry

Verantwortlicher Redakteur: Gábor Hausner

Leiter der Rubrik Rundschau: Ferenc Pollmann

Redaktionskomitee:

Tibor Balla, Gábor Bona, Attila Bonhardt,
István Czigány, Tamás Csikány, István
Diószegi, Lőránd Dombrády, Tibor Hajdu,
Róbert Hermann (President), József Holló,
Miklós Horváth, Ferenc Lenkefi, József
Lugosi, Imre Okvát, Géza Pálffy, János
Rainer M., Sándor Szakály, György Székely,
Aladár Urbán, János Varga J., László
Veszprémy, József Zachar

Herausgegeben vom Institut und Museum für
Militärgeschichte des Ministeriums für
Landesverteidigung

1014 Budapest I., Kapisztrán tér 2-4.

Postanschrift: Budapest, Pf. 7., H-1250.

Tel.: (36-1)-325-16-00, Fax: (36-1)-325-16-04

Redaktion und Verlagsbüro:

1014 Budapest I., Kapisztrán tér 2-4. Postan-
schrift: Budapest, Pf. 7. H-1250.

Tel.: (36-1)-325-16-44, Fax: (36-1)-325-16-46

E-Mail-Adresse: hadtkk@vipmail.hu

Internetversion: www.epa.oszk.hu/hk

Abonnement:

2000,- HUF/Jahr, 500,- HUF/Vierteljahr

Vertrieb:

Magyar Posta Rt. Üzleti és Logisztikai Köz-
pont

Abonnement für das Ausland:

im Büro für Zeitungsabonnements

Központi Hírlap Centrum

1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.

Postanschrift: H-1900 Budapest,

E-Mail: hirlapelofizetes@posta.hu

ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ ВЕСТНИК

Поквартальный Журнал Института
и Музея Военной Истории

Год основания: 1888

Главный редактор: Ференц Чаковари

Ответственный редактор: Габор Хаушнер

Ведущий раздела Обзора: Ференц Поллманн

Редакционная коллегия:

Тибор Балла, Габор Бона, Атилла Бонхардт,
Иштван Цигань, Тамаш Чикань, Иштван
Дносегги, Лоранд Домбради, Тибор Хайду,
Роберт Херманн (председатель), Йожеф
Холло, Миклош Хорват, Ференц Ленкефи,
Йожеф Лугоши, Имре Окватх, Геза
Палффи, Янош М. Райнер, Шандор Сагай,
Дьердь Секей, Аладар Урбан, Янош Й.
Варга, Ласло Веспреми, Йожеф Захар

Издает: Институт и Музей

Военной Истории

Министерства Обороны

1014 Будапешт I, площадь Каписстран 2-4

Почтовый адрес: Будапешт П/я. 7. H-1250

Тел.: (36-1)-325-16-00, Факс: (36-1)-325-16-04

Редакция и Издательство:

1014 Будапешт I, площадь Каписстран 2-4

Почтовый адрес: Будапешт П/я. 7. H-1250

Тел.: (36-1)-325-16-44, Факс: (36-1)-325-16-46

Адрес E-Mail: hadtkk@vipmail.hu

Электронный вариант: www.epa.oszk.hu/hk

Абонементная плата по подписке:

На 1 год 2000, на 1 квартал 500 форингов

Распространяет:

Коммерческий и Логистический Центр

A/O Венгерская Почта

Подписка за границей:

В Бюро подписки на газеты

Központi Hírlap Centrum

1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.

Почтовый адрес: H-1900 Budapest,

e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu

Ára: 500,- Ft

E számunk tartalmából

„A magyar hadsereg a második világháborút követően többször is szembesült a hadseregfejlesztés felgyorsításának szovjet kívánságával, melyet minden esetben egy harmadik világháború győztes megívásának szándéka motivált. Az ismertetett háborús haditervek alapján úgy vélem, kijelenthető, hogy a magyar hadsereg hadművelési elgondolásai – igazodva a szovjet elvárásokhoz – mindvégig offenzív, támadó jellegűek voltak. [...] A Magyar Néphadsereg, a fenntartására és harckészültségének állandó fokozására fordított óriási összegek és az egyre gyakoribbá váló együttműködési csapatgyakorlatok ellenére, sohasem vált alkalmassá arra, hogy a meghatározott terepszakaszok birtokbavételével elősegítse a Vörös Hadsereg háborús célkitűzéseinek megvalósulását.”

(Okváth Imre: *A magyar hadsereg háborús haditervei, 1948–1962*)

„Az 1960-as évek elején [...] két tényező gyorsította fel a keleti blokk hadiiparának fejlesztését: a berlini válság és a szovjet katonai doktrína átalakulása. Utóbbinak leglényegesebb eleme a nukleáris fegyverek tömeges alkalmazása volt. Ez pedig azal járt, hogy minden VSZ-tagország hadseregét ki kell képezni a legmodernebb nukleáris eszközökkel való harcra. Ugyanakkor nem maradhatott el a hagyományos haderők fejlesztése sem, mert az atomcsapást követően rájuk várt a maradék NATO-erők „villámháborús” gyorsaságú felszámolása. [...] Magyar szempontból sikerként könyvelhető el a KGST hadiipari együttműködéshez való csatlakozás. [...] A specializált termékek dinamikus növekvő exportjával egyrészt sikerült nyereségessé tenni a haditechnikai vállalatok többségét, másrészt az 1960–70-es évek fordulójára el-
lentételezni lehetett a nagy értékű, korszerű fegyverzetrendszer importját.”

(Germuska Pál: *Hadiipari együttműködés a KGST keretei között, 1956–1965*)

„Az, ami bennünket ezúttal közelebbről izgat, nem más, mint a tanúbizonyosság (a forrás és a benne szereplő adatok) megbízhatóságának (történelmi megítélésének), valamint a belőle (is) táplálkozó történetírói elbeszélés lehetőségének a kérdése. Ez áll azon vizsgálódás mélyén, melynek eredményeként – reményeink szerint – megválaszolhatjuk a kérdést: elbeszélhető-e egy esemény vagy az események bonyolult és kusza sora hitelt érdemlő módon a tanúbizonyosságok evidenciáira hagyatkozva. A csata eseménye szolgál elméleti tépelődésünk empirikus bizonyító anyagául. Az időben egymásra következő és zárt (lehatárolt) egységes egészet alkotó eseményeknek ez a sora különösen alkalmasnak tűnik jelen vizsgálódás céljaira; mint „eseményegységnek” a megfigyelése (a róla való tanúságtétel), és utólagos elbeszélése szinte paradigmikus módon tárja fel előttünk a történelmi múlt megismerésének megannyi fogság kérdését.”

(Gyáni Gábor: *Elbeszélhető-e egy csata hiteles története? Metatörténelmi megfontolások*)